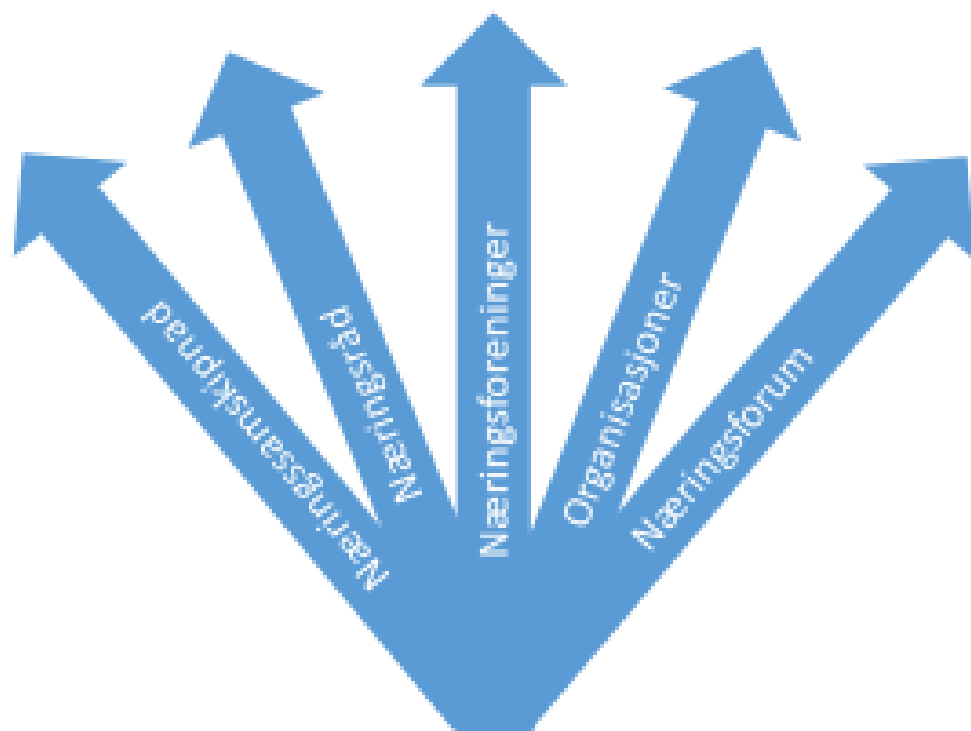

Næringsforeninger og distriktskommuner

Kartlegging av hvordan næringslivet vurderer
kommunenes næringsarbeid

KNUT VAREIDE OG HANNA N. STORM

TF-rapport nr. 614

2021

Tittel: Næringsforeninger og distriktskommuner
Undertittel: Kartlegging av hvordan næringslivet vurderer kommunenes næringsarbeid
TF-rapport nr: 614
Forfatter(e): Knut Vareide og Hanna N. Storm
Dato: 31. januar 2021
ISBN: 978-82-336-0422-6
ISSN: 1501-9918
Pris: 150,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto:
Prosjekt: Næringsforeninger og distriktskommuner
Prosjektnr.: 20201220
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Distriktsenteret

Spørsmål om denne rapporten kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra en undersøkelse rettet mot næringsforeninger i kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6. Hensikten var å finne ut hvordan næringslivet vurderte kommunenes næringsarbeid.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand. oecon.) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforskning siden 1996. Han har spesielt arbeidet med næringsutvikling og attraktivitet i kommuner og regioner i Norge.

Hanna Nyborg Storm har master i Økonomi og ressursforvaltning fra Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås. Hun har arbeidet ved Telemarksforskning siden 2008. Storm arbeider primært med forskning, analyser og utredninger innen regional utvikling, men også tverrfaglig innen flere forskingsfelt som kulturøkonomi og kommunal styring.

Forord

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra en spørreundersøkelse rettet mot næringsforeninger i kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6. Hensikten var å finne ut hvordan næringslivet vurderte kommunenes næringsarbeid. Undersøkelsen ble gjort på oppdrag fra Distriktssenteret.

Bø, 30. januar 2021

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag og konklusjoner	6
1. Innledning.....	12
2. Om næringsforeninger	13
2.1 Hva er en næringsforening?	13
2.2 Hvor mange slike næringsforeninger finnes i distrikts-Norge?	13
2.2.1 Frekvens av næringsforeninger i ulike fylker.....	13
2.2.2 Kommunestørrelse og næringsforeninger	14
2.3 Medlemstall	15
2.4 Egne ansatte	15
2.5 Hva gjør næringsforeninger?	16
2.6 Graden av kontakt mellom næringsforeninger og kommunene	18
2.7 Vurdering av samarbeid og kommunens forbedringspotensial	20
2.8 Oppsummering næringsforeninger	22
3. Kommunale oppgaver og virkemidler	24
3.1 Viktighet av å være aktiv	24
3.2 Oppgaver.....	24
3.3 Virkemidler.....	29
3.3.1 Sammenligning NORCE	33
3.4 Påstander.....	34
3.4.1 Sammenligning Moen	36
3.5 Oppsummering	37
4. Næringsforeninger og tillit	40
5. Næringsforeninger og attraktivitet.....	44
Vedlegg	48

Sammendrag og konklusjoner

Bakgrunn for undersøkelsen

I denne rapporten oppsummerer vi resultatene fra en undersøkelse rettet mot næringsforeninger i distriktskommuner, det vil si kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6. Undersøkelsen ble gjennomført rundt årsskiftet 2020/2021 på oppdrag fra Distriktssenteret. Hensikten med undersøkelsen var å finne ut av hvordan næringslivet vurderte kommunens innretning og gjennomføring av lokal næringspolitikk. Det var fra Distriktssenterets side viktig å gjennomføre undersøkelsen slik at en kunne sammenlikne resultatene med hva som hadde kommet fram i to tidligere undersøkelser.

Den ene av disse undersøkelsene var «Kommunen som samfunnsutvikler. Drivere og hindringer for næringsutviklings- og sysselsettingsarbeid» (Moen 2011), heretter kalt Moen-undersøkelsen. I denne var ett av resultatene at det var et stort sprik mellom hvordan næringslivet vurderte det kommunale næringsarbeidet og hvordan kommunene selv vurderte sitt næringsarbeid. Næringslivet var generelt langt mer kritiske til kommunens næringsarbeid enn kommunene selv.

Den andre undersøkelsen var «Distriktskommunen som næringsutvikler» gjennomført av Aarsæther et al. (2020) ved NORCE, heretter kalt NORCE-undersøkelsen. NORCE-undersøkelsen kartla kommunenes innsats til næringsutvikling og hvilke oppgaver og virkemidler kommunene selv anså som viktige i dette arbeidet.

Det var en forutsetning for oppdraget at en skulle rette undersøkelsen mot næringsforeninger i distriktskommunene. Distriktssenteret hadde gjort en kartlegging av næringsforeninger i distriktskommunene i 2020. Denne undersøkelsen, heretter kalt TF-undersøkelsen, baserer seg i hovedsak på resultatene av en spørreundersøkelse rettet mot næringsforeningene som Distriktssenteret kartla sommeren 2020. I tillegg har det blitt gjort noen samtaler og intervjuer på teams/telefon til noen næringsforeninger og dokumentstudier av næringsforeningenes hjemmesider.

Forekomsten av næringsforeninger og en studie av hvordan næringsforeninger kan tenkes å påvirke næringsutvikling og kommunens næringsarbeid var i utgangspunktet ikke et fokus for oppdragsgiver i utlysningen. Siden denne TF-undersøkelsen var bestemt å rette seg mot disse næringsforeningene, er dette et tema som kan sies å være et biprodukt, men som i stor grad er interessant i seg selv.

Om næringsforeninger

Det er registrert aktive næringsforeninger i mer enn halvparten, 121 av 207, av distriktskommunene. Næringsforeninger er en uensartet gruppe med hensyn til størrelse, aktivitet og innretning på virksomheten. Vi kan skille mellom *lokale* næringsforeninger, som er konsentrert til én kommune og *regionale* næringsforeninger, som retter seg mot næringslivet i en region bestående av flere kommuner. 21 av de 55 næringsforeningene vi har fått svar fra oppgir at de har egne ansatte. De resterende har ikke egne ansatte og drives som oftest av et styre.

Halvparten av næringsforeningene mottar støtte fra kommunen, i de fleste tilfellene økonomisk støtte til driften. Mer enn 90 prosent av næringsforeningene har kontakt med kommunen, enten regelmessig kontakt eller kontakt etter behov. 60 prosent oppgir at kontakten med kommunen er tilfredsstillende. Av de som mener kontakten ikke er tilfredsstillende er det bare en liten andel som mener at det skyldes liten interesse eller manglende ressurser i kommunen.

Næringsforeningene har et bredt spekter av oppgaver. Det å arrangere møteplasser for bedriftene og arenaer for møte mellom næringsliv og kommune synes å være den mest primære oppgaven. Det er også svært vanlig at næringsforeningen skal være ett felles talerør for bedriftene i politiske spørsmål, det vil si offentlig politikk på kommune-, fylkes- eller nasjonalt nivå. Mer enn to tredeler av næringsforeningene oppgir også at de driver ulike former for utviklingsarbeid. Det er ofte utviklingsarbeid som er rettet mot kompetanseheving i medlemsbedriftene, men kan også vært utviklingsprosjekter rettet mot omdømmebygging og markedsføring av stedet, rekruttering og tiltak for å bedre bostedsattraktiviteten i kommunen.

Vi kan altså slå fast at kommunene ofte er involvert i næringsforeningene gjennom økonomisk støtte og at det er mye kontakt mellom næringsforeninger og kommunene. Mange av næringsforeningene beskriver at de opplever samarbeidet med kommunen som godt, men det er samtidig mange forbedringspotensialer når det gjelder måten samarbeidet skjer på. Det nevnes blant annet at det er få kontaktpunkt, at informasjonsflyten i stor grad går én vei og at det er ulike forventninger til samarbeidet.

Når det gjelder arbeidsoppgavene til næringsforeningene, er dette oppgaver som i prinsippet kunne vært en del av kommunens næringsarbeid. Det å arrangere møteplasser mellom bedrifter og mellom bedrifter og kommunen er en aktivitet som også kommuner vil kunne gjøre. Omdømmebygging og markedsføring av kommunen er også en oppgave som antakelig drives av kommuner på steder uten næringsforening. Tiltak for å bedre bostedsattraktivitet, som kan omfatte tiltak for å bedre boligmarkedet, er en type tiltak som nok oftere drives av kommuner enn av næringsforeninger.

Det er altså mye overlapp av arbeidsoppgaver mellom hva næringsforeninger gjør og hva som kommunene gjør i sitt utviklingsarbeid. De samme oppgavene gjøres av næringsforeninger i noen kommuner og av kommunen i andre.

Oppsummering av hovedresultater

Undersøkelsen viste at et stort flertall av næringsforeningene mente at det var viktig at kommunen var aktiv i den lokale næringsutviklingen, og at de viste et sterkt engasjement for næringspolitikk og næringsrettede oppgaver. Når det gjelder hvilke oppgaver som var viktige i kommunenes næringsrettede innsats, ble det å sikre areal til næringslivsformål i arealplan, sikre gode veg/havn/transportløsninger og tiltak for å tiltrekke innbyggere/øke attraktivitet rangert som aller viktigst. Et stort flertall mente også at å tilpasse kommunale tjenester til næringsbehov var viktig. Ingen av oppgavene ble vurdert som lite viktige av flertallet.

Da næringsforeningene så ble spurt om hvor tilfreds de var med hvordan kommunene utførte de samme oppgavene, var det kun et fåtall av oppgavene som næringsforeningene i gjennomsnitt svarte at de var svært tilfredse med. Aller best ut kom å bygge ut bredbånd. Et stor flertall var

også «middels» eller «svært» tilfreds med kommunens innsats for å sikre gode veg/havn/transportløsninger.

Resultatene viser videre at næringsforeningene mener en rekke virkemidler og arbeidsmetoder i kommunes næringspolitiske arbeid har stor betydning. Aller høyest betydning hadde ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter og bruk av kommunens budsjettmidler til næringsformål. Da de ble spurt hvor tilfreds de var med de samme virkemidlene og metodene, var det kun to av alternativene som kom positivt ut: *Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter* og *Støtte gjennom kommunalt næringsfond*.

Næringsforeningene ble stilt overfor en rekke påstander, og resultatene herfra kan tyde på at næringsforeningene er grunnleggende fornøyde med kommunenes innsats. De var i størst grad enige i at *Kommunen viser stor interesse for næringslivets utviklingsmuligheter*. Det var også flere som var enige enn uenige i de to påstandene: *Kommunen har god forståelse for næringslivets behov* og *Alt i alt yter kommunen god service overfor næringslivet*. Men de var lite fornøyde med ressurser og konkrete initiativ fra kommunenes side. Færrest var enige i at *kommunen har tilstrekkelig med ressurser til å arbeide med næringsplaner* og at *kommunen tar ofte initiativ til konkrete prosjekter overfor næringslivet*.

I et åpent spørsmål om hva de mener kommunen kan bli bedre på når det gjelder det næringsrettede arbeidet, ble det i stor grad pekt på manglende ressurser og satsning fra kommunen, samt behov for bedre og mer tilpassede tjenester og økt samarbeid.

Sammenlikning med NORCE-undersøkelsen

Da Distriktssenteret lyste ut dette oppdraget ble det i utlysningen formulert følgende spørsmål:

Studien «Distriktskommunen som næringsutvikler» har gitt oss kunnskap om hva kommunen prioriterer i sitt arbeid med næringsutvikling. Vi ønsker med denne nye kartleggingen å finne ut hva næringslivet mener kommunen bør prioritere i sitt arbeid med næringsutvikling. Vi ønsker å se om det er et sprik i næringslivets forventninger til kommunene og hvordan kommunene prioriterer å arbeide med næringsutvikling.

Det virker som om næringsforeningene og kommunene i stor grad er samstemte om hvilke oppgaver som er viktige i kommunens næringspolitiske arbeid. Disse oppgavene spenner over et ganske bredt spekter og omfatter arealplanlegging og byggesaksbehandling, forbedring av infrastruktur, tiltak for å bedre bostedsattraktivitet, bruk av næringsfond etc,

De oppgavene som flest av næringsforeningene synes er viktig eller svært viktig er å sikre areal til næringsformål i næringsplan, tilpasse kommunale tjenester til næringsbehov, byggesaksbehandling for næringslivet og tiltak for å tiltrekke seg innbyggere/øke attraktivitet. Det er nyanseforskjeller mellom hva næringsforeninger synes er viktigst og hva kommunen oppga var viktigst i NORCE-undersøkelsen, men det overordnede inntrykket er at kommunalt næringsarbeid omfatter et bredt spekter av oppgaver og at «alle» disse oppgavene er viktige. Næringsforeningene skiller seg noe ut ved å være mer opptatt av enkelte alternativ, og spesielt når det gjelder å tilrettelegge for kommunale anbud/innkjøp.

Når det gjelder hvordan næringsforeningene og kommunene vektlegger betydningen av virkemidler og arbeidsmetoder i kommunens næringspolitiske arbeid, er de to gruppene relativt

enige. Forskjellen ligger i hovedsak i at næringsforeningen rangerte en rekke virkemidler og metoder høyere enn det kommunene gjorde.

Sammenlikning med Moen-undersøkelsen

I utlysningen fra Distriktsenteret ble det også etterspurt en sammenlikning av resultatene fra Moen-undersøkelsen:

I studien «Kommunen som samfunnsutvikler. Drivere og hindringer for næringsutviklings- og sysselsettingsarbeid» (Moen, 2011), ser vi at næringsrettet utviklingsarbeid vektlegges høyt med hensyn til kommunens innsats for samfunnsutvikling, og at næringslivet regnes som viktige samarbeidspartnere for kommunene i dette arbeidet. Samme studie inkluderer næringslivets syn på kommunens næringsutviklingsarbeid gjennom spørreundersøkelse rettet mot et utvalg bedriftsledere. Her ser vi at det er stor enighet blant bedriftslederne om at kommunen bør ha en aktiv rolle i utviklingen av det lokale næringslivet. Tilbakemeldingen fra bedriftslederne kan imidlertid tyde på at kommunen ikke arbeider godt nok med oppgaver som faller inn under den typiske næringsutviklerrollen. Kommunene kan ifølge Moen beskrives som reaktive; de henger etter i en rekke oppgaver som er viktige for næringslivet, og de viser ikke nok interesse for næringslivet.

Næringsforeningene i TF-undersøkelsen uttrykker minst like stor enighet om at kommunene bør ha en aktiv rolle i det lokale næringslivet som bedriftene i Moen-undersøkelsen. 86 prosent av næringsforeningene som svarte sa at det vært svært viktig at kommunen hadde en aktiv rolle, de resterende 14 prosent sa at det var viktig. Det er derfor ingen tvil om at næringslivet i distriktskommunene mener at kommunens engasjement i næringsutvikling er svært viktig og ønskelig.

Når det gjelder næringsforeningenes vurdering av næringsarbeidet som kommunene utfører, er det fremdeles slik at næringsforeningene er langt mer kritiske til kommunens næringsarbeid enn kommunene selv er. På noen spørsmål er næringsforeningene i TF-undersøkelsen noe mer positive til kommunens næringsarbeid enn bedriftene var i Moen-undersøkelsen. Det gjelder blant annet spørsmålene om kommunene yter god service til næringslivet, kommunens formidling av informasjon om mulige støtteordninger, og kommunens arbeid for å skape nettverk mellom bedrifter. Næringsforeningene er, selv om de er mer positive enn bedriftene i Moen-undersøkelsen, fremdeles langt mer kritiske til kommunens næringsarbeid enn kommunen er selv. På noen spørsmål er næringsforeningene i TF-undersøkelsen mer kritiske til kommunens næringsarbeid enn bedriftene var i Moen-undersøkelsen. Det gjelder blant annet om hvorvidt kommunene legger godt til rette for infrastruktur og om kommunens reguleringsplaner er godt tilpasset næringslivets behov.

TF-undersøkelsen skiller seg fra Moen-undersøkelsen gjennom at TF-undersøkelsen er rettet mot næringsforeninger mens Moen-undersøkelsen er rettet mot bedrifter. Det er altså et annet utvalg. Samtidig kan det være slik at kommuner med en aktiv næringsforening har et annet forhold mellom kommune og næringsliv enn i kommuner uten næringsforening. Moen-undersøkelsen var også vesentlig mer omfattende, med svar fra 900 bedriftsledere, og var ikke utelukkende rettet mot distriktskommuner.

Det at utvalget skiller seg såpass mye i både antall og type, gjør det vanskelig å si noe om holdningen har endret seg siden undersøkelsen til Moen ble gjennomført i 2011. Det synes likevel åpenbart at næringslivet er langt mer kritiske til utførelsen av kommunens næringsarbeid enn hva kommunene selv uttrykker. Når det er sagt, er ikke næringsforeningene bare misfornøyd

med kommunene sine. På noen områder er det flere som er svært fornøyd enn som er lite fornøyd. Det gjelder oppgaver som ordfører som pådriver opp mot sentrale myndigheter og støtte gjennom kommunalt næringsfond.

Næringsforeninger og tillit

Vi hadde en hypotese om at kommuner med næringsforeninger ville ha bedre tillitsforhold mellom næringsliv og kommune enn kommuner uten slike næringsforeninger. Dette er et viktig moment av to årsaker: For det første vil det kunne forstyrre sammenlikningen av svarene fra denne undersøkelsen rettet mot næringsforeninger med resultatene fra Moen-undersøkelsen som var rettet mot enkeltbedrifter. For det andre vil det være et selvstendig interessant funn å få dokumentert at det å ha en aktiv næringsforening påvirker tillitsforholdene mellom kommune og næringsliv i positiv retning.

Næringsforeningene ga politikerne bedre score på generell tillit og det å ha stor interesse for næringsutvikling, men lavere score på politikernes kompetanse på næringsutvikling. De kommunalt ansatte fikk høyere score på å være positivt innstilt til næringslivet, men lavere score for generell tillit og det å ha god forståelse for næringsutvikling. Den helt generelle påstanden: *Kommunen min er preget av høy grad av tillit*, fikk lavere score fra næringsforeningene enn det bedriftene i tillitsmålingene ga.

Konklusjonen er at de lokale næringsforeningene ser ut til å ha omtrent samme grad av tillit til kommunene sine i denne undersøkelsen som bedriftene uttrykker i tillitsmålingene. Det betyr at vi kan anta at de andre spørsmålene vi har stilt i TF-undersøkelsen vil være ganske representative for det bedriftene ville ment. De regionale næringsforeningene er imidlertid systematisk mer negative. Det betyr at det ikke er noen grunn til å anta at næringsforeningenes vurdering av kommunens næringsarbeid er vesentlig mer positive enn hva bedriftene ville ha uttrykt.

Siden næringsforeningene ikke uttrykte høyere tillit til kommunen enn gjennomsnittet fra tillitsmålingene, fikk vi ingen positiv bekreftelse på at det å ha en aktiv næringsforening fører til bedre tillitsforhold mellom kommune og næringsliv. Et moment som også kan forstyrre denne sammenlikningen, er om de kommunene som har fått gjennomført tillitsmålinger er representative for gjennomsnittet. Det kan være at kommuner som tror at tillitsforholdene er gode er mer tilbøyelige til å gjennomføre slike målinger, mens kommuner som frykter å komme dårlig ut i mindre grad ønsker å få gjennomført denne typen målinger. I så fall er det mulig at det å ha en næringsforening faktisk øker tilliten mellom kommune og næringsliv uten at det vil synes i denne sammenlikningen.

Konklusjonen blir imidlertid at vi ikke kan fastslå positive sammenhenger mellom eksistens av næringsforening og tillitsforholdene i kommunene ut fra denne spørreundersøkelsen.

Næringsforeninger og attraktivitet

Har næringsforeninger betydning for kommunenes attraktivitet for bosetting og næringsliv? Med attraktivitet mener vi vekst utover det som forventes ut fra strukturelle betingelser. Kommuner som er attraktive som bosted har større innflytting enn forventet ut fra arbeidsplassvekst

og sentralitet. Kommuner som er attraktive for næringsliv har større vekst i antall arbeidsplasser enn forventet ut fra bransjesammensetningen og befolkningsveksten i kommunen.

Vi har sett på kommunenes attraktivitet for bosetting og næringsliv i den siste tiårsperioden, det vil si for årene fra 2010 til og med 2019. Det er 209 kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6 (ut fra sentralitetsindeksen til SSB 2020). Dernest har vi delt opp de 209 kommunene i tre grupper: En gruppe med kommuner med lokale næringsforeninger, en gruppe med kommuner som inngår i regionale næringsforeninger og en tredje gruppe med kommuner hvor det ikke er registrert noen næringsforening.

Kommuner med lokale næringsforeninger har faktisk høyere attraktivitet enn gjennomsnittet, både for næringsliv og bosetting. Næringsattraktiviteten for kommunene med lokale næringsforeninger er samlet sett +1,5. Det betyr at veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet har vært 1,5 prosentpoeng høyere enn forventet i den siste tiårsperioden. Bostedsattraktiviteten til disse kommunene var også +1,5. Det betyr at nettoflyttingen i prosent av folketallet har vært 1,5 prosentpoeng høyere enn forventet i den siste tiårsperioden.

Et noe overraskende resultat er at kommuner tilhørende regionale næringsforeninger har lavere attraktivitet enn gjennomsnittet. Det er vanskelig å forstå at det skal være negativt for en kommunes attraktivitet at det er en regional næringsforening som omfatter bedriftene i kommunen. Det er mest nærliggende å anta at det har vært en negativ utvikling i disse kommunene som ikke kan knyttes til den regionale næringsforeningen.

En skal kanskje vært litt forsiktig med å trekke noen sterke konklusjoner om at lokale næringsforening øker attraktiviteten. En kommunes attraktivitet påvirkes av mange ulike forhold. Det at det er en aktiv lokal næringsforening er bare en liten brikke i attraktivitetspuslespillet. Den positive sammenhengen vi fant kan også bety at kommuner med høy attraktivitet og vekst i næringslivet har en større tilbøyelighet til å ha en aktiv næringsforening.

1. Innledning

Datagrunnlaget for denne rapporten er i hovedsak hentet fra en spørreundersøkelse rettet mot næringsforeninger i kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6. Distriktssenteret hadde gjennomført en kartlegging av næringsforeninger i distriktskommunene i 2020, hvor aktive næringsforeninger i distriktskommunene ble kartlagt og registrert.

Undersøkelsen ble distribuert til 84 næringsforeninger. Spørreundersøkelsen ble sendt ut første gang 7. desember. Deretter ble det gjennomført to purringer. I januar 2021 ble det gjennomført en runde med oppringinger som gjorde at det kom inn noen flere besvarelser. Vi fikk til slutt svar fra 58 næringsforeninger, som gir en svarprosent på 69.

Undersøkelsen var utformet slik at den inneholdt spørsmål som gjaldt selve næringsforeningen og spørsmål som gjaldt næringsarbeidet i de enkelte kommunene. De regionale næringsforeningene som dekker flere kommuner fikk derfor tilsendt flere tilsvarende spørreskjema som gjaldt næringsarbeidet i ulike kommunene de dekket. Til sammen sendte vi ut undersøkelser om næringsarbeidet i 113 ulike kommuner. Vi fikk svar om 61 av disse, som gir en svarprosent på 54 prosent. Noen næringsforeninger vi var i kontakt med kunne opplyse om at de ikke hadde nok kjennskap til det kommunale arbeidet i alle kommunene de dekket, og avstod av denne grunn å besvare denne delen av undersøkelsen.

Spørreskjemaet var utformet slik at vi kunne sammenlikne svarene fra tre tidligere undersøkelser: «Kommunen som samfunnsutvikler. Drivere og hindringer for næringsutviklings- og sysselsettingsarbeid» (Moen, 2011), «Distriktskommunen som næringsutvikler» (Aarsæther et al. (2020) samt tillitsmålinger som Telemarksforskning har gjennomført i 32 kommuner i tidsrommet 2018 til 2020. I tillegg har vi sett på utviklingstrekk (spesielt attraktivitet) i distriktskommuner med og uten næringsforeninger ved bruk av data fra de regionale analysene som Telemarksforskning har gjennomført.

I denne rapporten har vi beskrevet næringsforeningene i kapittel 2, gjort en sammenlikning av resultatene fra spørreundersøkelsen med resultatene fra Moen-rapporten og NORCE-rapporten i kapittel 3, sammenlikning med tillitsmålingene i kapittel 4 og til slutt sett på kommuners attraktivitet i kommuner med og uten næringsforeninger i kapittel 5.

2. Om næringsforeninger

2.1 Hva er en næringsforening?

Næringsforeninger, næringsråd, næringsforum, næringsorganisasjon, næringssamskipnad, er betegnelser for medlemsorganisasjoner hvor bedrifter og næringsdrivende er medlemmer. Næringsforeninger kan være åpne for alle typer medlemmer, eller kan vært rettet mot spesielle bransjer, for eksempel handelsforeninger, sentrumsforeninger, industriforeninger eller reiselivslag.

I denne rapporten har vi konsentrert oss om næringsforeninger som er åpne for alle typer medlemsbedrifter og sett bort fra de som er rettet mot spesielle bransjer som for eksempel lokale reiselivsforeninger eller handelsforeninger.

2.2 Hvor mange slike næringsforeninger finnes i distrikts-Norge?

Distriktssenteret gjorde en kartlegging av næringsforeninger i de 207 minst sentrale kommunene i 2020 og identifiserte aktive næringsforeninger i 121 av disse kommunene.

63 av disse kommunene hadde det vi heretter vil kalle *lokale næringsforeninger*. Det er næringsforeninger som er konsentrert til én kommune. Noen av disse kunne ha enkelte medlemsbedrifter fra andre kommuner, men hadde likevel et overveiende lokalt fokus knyttet til utviklingen i sin egen kommune.

58 av distriktskommunene var omfattet av det vi heretter vil kalle *regionale næringsforeninger*. Det er næringsforeninger som omfatter bedrifter i en region bestående av flere kommuner. Det var 14 slike regionale næringsforeninger. Noen av disse regionale næringsforeningene er sentrert rundt byer, som Stavanger, Harstad, Narvik eller Haugesund. Andre regionale næringsforeninger er i regioner bestående av distriktskommuner, som Nord-Gudbrandsdal, Midt-Gudbrandsdal eller Vest-Telemark.

Senere i denne rapporten vil vi skille mellom lokale og regionale næringsforeninger, ettersom de har forskjellig karakter, arbeidsområder og betydning.

Av de 207 minst sentrale kommunene hadde 30 prosent en lokal næringsforening, 28 prosent er med i en regional næringsforening mens i 42 prosent av disse kommunene er det ikke registrert noen aktiv næringsforening.

2.2.1 Frekvens av næringsforeninger i ulike fylker.

Det er noen geografiske mønstre når det gjelder forekomsten av næringsforeninger, som tabellen under viser.

Tabell 1: Antall distriktskommuner i de ulike fylkene og andelen med og uten næringsforening.

	Antall	% med lokal næringsforening	% med regional næringsforening	% uten næringsforening
Agder	11	55	9	36
Innlandet	25	4	48	48
Møre og Romsdal	15	40	20	40
Nordland	35	37	34	29
Rogaland	9	11	44	44
Troms og Finnmark	35	34	23	43
Trøndelag	27	33	33	33
Vestfold og Telemark	10	0	60	40
Vestland	30	43	10	47
Viken	10	20	0	80
Alle	207	30	28	42

I første kolonne ser vi antall kommuner i sentralitetsklasse 5 eller 6 i fylket. I de neste kolonnene kan vi se prosentvis fordeling av disse kommunene når det gjelder næringsforeninger.

I fylker som Vestfold og Telemark, Viken, Rogaland og Innlandet er det en liten andel av kommunene som har lokale næringsforeninger. I fylker som Agder, Møre og Romsdal, Nordland, Troms og Finnmark og Vestland er det mye mer vanlig å ha slike lokale næringsforeninger.

2.2.2 Kommunestørrelse og næringsforeninger

En skulle kanskje tro at kommunestørrelsen hadde stor betydning for om det var en næringsforening eller ikke. Vi har gruppert distriktskommunene etter størrelse (folketall) og sett på andelen med og uten næringsforening i tabellen under

Tabell 2: Antall distriktskommuner i ulike størrelseskategorier og andelen med og uten næringsforening.

Antall innbyggere	Antall	% med lokal næringsforening	% med regional	% uten næringsforening
Under 2000	72	26	32	42
2000-3000	51	31	33	35
3000-5000	43	35	23	42
Over 5000	41	32	20	49
Alle	207	30	28	42

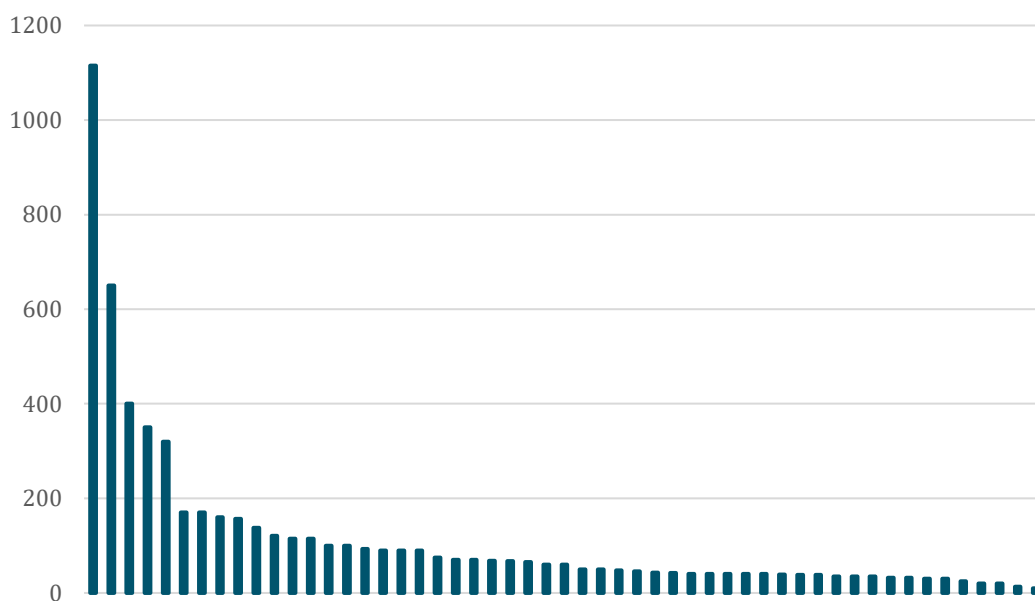
Noe overraskende, er det ikke særlig stor forskjell på andelen med og uten næringsforening i de ulike størrelseskategoriene. En liten forskjell er det, siden kommunene under 2000 innbyggere hadde lavest frekvens av lokale næringsforeninger, men forskjellen er liten. 26 prosent av de minste kommunene hadde slike lokale næringsforeninger mens andelen var 32 prosent blant de

største. Kommunestørrelse synes dermed ikke å være avgjørende for om en kommune har en lokal næringsforening eller ikke.

Det er ikke gjort tilsvarende kartlegging av forekomsten av næringsforeningen i større kommuner og byer, men det er rimelig å anta at det er større sannsynlighet for at det er en næringsforening, dess større kommunen er.

2.3 Medlemstall

Figur 1 viser variasjoner i medlemstall.

Figur 1: Antall medlemsbedrifter

De ulike næringsforeningene som svarte på undersøkelsen oppga at de hadde alt fra 10 til 1 115 medlemmer. De som har over 200 medlemmer i denne figuren er alle regionale næringsforeninger. De aller største er regionale næringsforeninger som omfatter byer som Kristiansand, Tromsø, Narvik, Stjørdal og Kristiansund. De lokale næringsforeningene har typisk fra 20 til drøyt 100 medlemmer.

2.4 Egne ansatte

Av de 55 næringsforeningene som har svart på spørreundersøkelsen, har 21 egne ansatte. Tre har innleide sekretærer mens 28 har ikke egne ansatte. De regionale næringsforeningene har en høyere andel med egne ansatte. Av de lokale næringsforeningene har en tredel egne ansatte.

To tredeler av næringsforeningene i distriktskommunene består altså utelukkende av et styre som arbeider på dugnad.

Det kreves en viss kritisk masse av inntekter for å få finansiert ansatte som kan drive foreningen. For en forening som har en heltidsstilling, må nok inntektene være på omkring 1 mill. kr for å drifte en ansatt, kontorfasiliteter og et minimum av aktiviteter.

Typiske finansieringskilder er:

- Medlemskontingent
- Sponsing
- Tilskudd fra kommunen
- Prosjektmidler

Næringsforeninger har normalt inntekter fra medlemskontingenter. Vanligvis er medlemskontingenten satt slik at store bedrifter betaler mer enn små. Vi spurte næringsforeningene om kommunene var medlemmer i næringsforeningen. 13 næringsforeninger oppga at kommunen var medlem, mens i 43 næringsforeninger var kommunen ikke medlem. Flere oppga at kommunen var involvert på andre måter, for eksempel at kommunen hadde møte og talerett på møter.

Det er heller ikke uvanlig at noen større bedrifter sponser opprettelse og drift av næringsforeninger. Det kan være større industribedrifter i kommunen eller lokale sparebanker.

Halvparten av næringsforeningen oppga at de hadde mottatt økonomisk støtte fra kommunen i form av penger eller at det ble stilt administrative ressurser til rådighet for næringsforeningen. I tillegg har en del næringsforeninger tilskudd til å drive prosjekter som delvis finansierer driften. De næringsforeningene som har budsjett til å opprette heltidsstillinger, har ofte en kombinasjon av alle disse finansieringsalternativene.

2.5 Hva gjør næringsforeninger?

Næringsforeninger kan ha minst tre roller:

1. Organisere møteplasser og aktiviteter for næringslivet
2. Talerør for næringslivet i politiske saker
3. Drive ulike prosjekt, tiltak eller næringsutviklingsarbeid

Det å organisere møteplasser for næringslivet synes å være en primæraktivitet som alle næringsforeninger driver med. Det kan være alt fra enkle møter på en lokal kafé til større arrangement. Slike møteplasser kan være faste møter eller mer sporadiske. Ofte er kommunen ved ordfører eller næringsansvarlig med på slike møter, slik at møtene også fyller en funksjon som møteplass mellom næringsliv og kommune hvor en kan utveksle informasjon og synspunkter. De fleste næringsforeninger har også sine nettsider med informasjon til næringslivet.

Det å være et felles talerør for næringslivet i politiske saker er også en oppgave som de fleste næringsforeninger driver med, om enn i ulik grad. Det gjelder særlig saker som har med kommunens planer og aktiviteter å gjøre, men også saker for fylkeskommunen i forbindelse med videregående opplæring og samferdselssaker på nasjonalt nivå. Dette kan dreie seg om ulike direkte lobbytiltak, høringsuttalelser, møte med kommune og regionråd for å melde fra om næringslivets behov eller å gjennomføre egen utredninger.

Det å aktivt drive ulike former for utviklingsprosjekter er også vanlig. To av tre næringsforeninger oppgir at de gjennomfører ulike typer utviklingsaktiviteter. Mange av disse er rettet mot kompetanseheving i næringslivet i form av ulike kurs og opplæringstiltak på områder hvor en har registrert et behov. Næringsforeninger driver ofte med aktiviteter knyttet til omdømmebygging og markedsføring av stedet. Det kan være markedsføring som reisemål, som handelssted eller som bosted.

Eksempelet Hitra næringsforening, som er en av de lokale næringsforeningene som er relativt store og som har egne ansatte, beskriver arbeidsoppgavene sine på følgende måte på hjemmesidene:

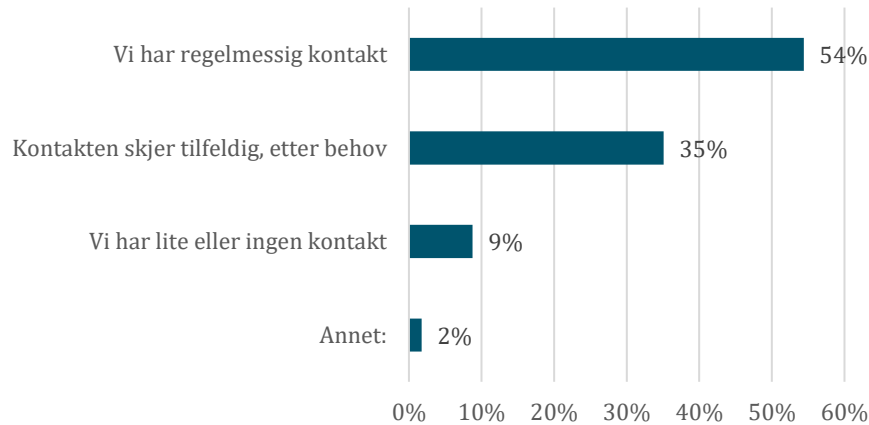
- *Være kontaktpunkt mellom næringsliv og det offentlige. En stemme i næringspolitikken.*
- *Være næringslivets representant i kommunale prosesser med vekt på Strategisk Næringsplan for Hitra Kommune.*
- *Være høringsinstans i kommunale saker av betydning for næringslivets interesser.*
- *Kommunikasjon. Etablere tiltak og skape aktiviteter som profilerer og markedsfører næringslivet i kommunen.*
- *Representasjon, synliggjøring, omdømmebygging.*
- *Samle næringslivet. Skape møtearena og bransjefora – legge til rette for nettverksbygging.*
- *Bidra til å videreutvikle Hitra som reisemål.*
- *Bidra til å videreutvikle Fillan som kommunesenter.*
- *Skape link mellom skole (utdanning), næringsliv og kommune.*
- *Være en aktiv pådriver for næringslivets rammebetingelser innen infrastruktur som vei, båt, ferje, bredbånd og øvrige kommunale, fylkeskommunale og statlige tilbud.*
- *Bidra aktivt og positivt til et godt samarbeid mellom Hitra Næringsforening og Hitra Kommune og andre det er naturlig og viktig å samarbeide med.*
- *Generell beredskap for Hitra Kommune.*

Her kan vi se at det er arbeidsoppgaver i alle de tre kategoriene av roller. Siden Hitra er en av næringsforeningene med egne ansatte, er det naturlig nok langt høyere aktivitet her enn i næringsforeninger som ikke har egen ansatte og hvor arbeidet gjøres av styreformann og styremedlemmer på dugnadsbasis. I slike dugnadsdrevne næringsforeninger vil en være svært avhengig av å ha ildsjeler som drar lasset. Selv med slike ildsjeler vil aktivitetsnivået naturligvis bli lavere.

I de tilfellene der næringsforeningen er «ildsjel-drevet» vil aktivitetene naturligvis bli preget av ildsjelens bakgrunn og kompetanse. Et slik styreformann vi har snakket med, som hadde bakgrunn som lokalpolitiker, var opptatt av at næringsforeningen fikk påvirket kommunen til å bli mer næringsvennlig. En annen styreformann hadde bakgrunn fra en reiselivsbedrift og var opptatt av å få et samarbeid om og en bedre felles markedsføring av kommunen som reiselivsmål.

2.6 Graden av kontakt mellom næringsforeninger og kommunene

Næringsforeningene ble spurt om hvor ofte er det kontakt mellom næringsforeningen og kommunen.

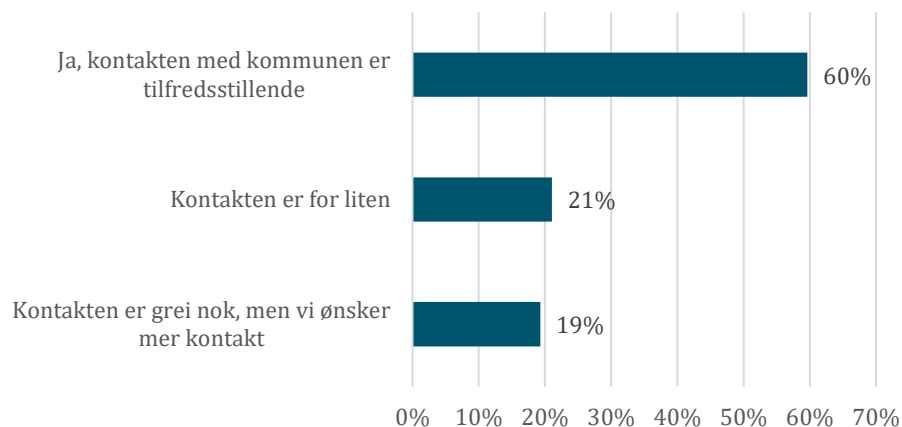
Figur 2: Grad av kontakt mellom næringsforening og kommune. N=57.

Over halvparten av respondentene oppga at de hadde regelmessig kontakt med kommunen. 35 prosent svarte at det skjer tilfeldig, etter behov.

En respondent oppga «annet» og utdype dette med: *Kontakten skjer tilfeldig og etter behov, og i tillegg møter kommunen fast på styremøtene.*

Det er altså stor grad av kontakt mellom næringsforeningene og kommunen de tilhører. Mindre enn én av ti oppgir at det er lite eller ingen kontakt.

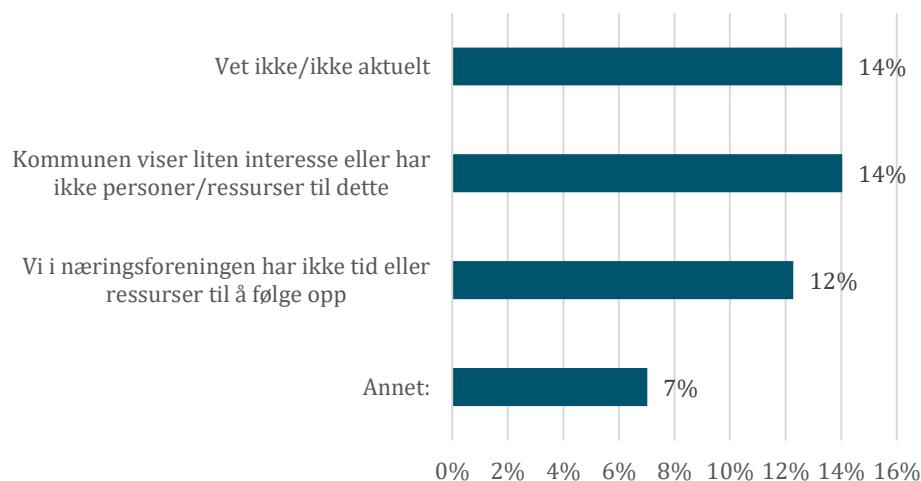
Næringsforeningen ble så spurt om de var tilfreds med hyppigheten/graden av kontakt mellom næringsforeningen og kommunen.

Figur 3: Tilfredshet med hyppighet av kontakt. N=57.

60 prosent svarte at kontakten var tilfredsstillende, mens 21 prosent mente den var for liten. 19 prosent mente den var grei nok, men kunne ønske mer kontakt.

De som opplevde liten kontakt, fikk oppfølgingsspørsmålet om hva som var grunnen til dette.

Figur 4: Grunnen til lite kontakt. N: 27.

14 prosent svarte at kommunen viser liten interesse eller har ikke personer/ressurser til dette. 12 prosent oppga at det var næringsforeningen som ikke hadde tid eller ressurser til å følge opp.

4 stykker svarte «annet» og presiserte dette med:

- Gjensidig lite prioritert
- Har alle muligheter til kontakt, bare ikke blitt så mye.
- [Navn] kommune har fokus på internt omstillingsarbeid der er nødt til å få avklart
- litt variabel

Til slutt ble næringsforeningene spurt om det er noe som kunne blitt gjort for å bedre kontakten? Vi fikk da disse svarene:

- Det var liten kontakt, men vi har etablert faste møtepunkt med næringssjefen og vi har stort sett samme agenda, men ulik tilnærming.
- faste møtepunkter, fast invitasjon til kommunens næringsrepresentant til medlemsmøter/ styremøter
- Faste samarbeidsmøter 1 g/mnd
- Fra næringsforeningen har vi forsøkt å få til et formalisert samarbeid. Dette har ikke lyktes
- Kommunen burde vært ennå mer aktiv innen ulike områder, spesielt når det gjelder tilrettelegging for næringsutvikling og dialog med bedrifter med spesielle ideer eller utfordringer.
- Kommunen kunne vist mer interesse for vår aktivitet, på eget initiativ.

- Kommunen kunne vært mere på, men det er klart at når foreningen ikke har ansatte så blir kontakten og liten. Vi hadde kunne fått til felles løsninger med kommunen, men kommunen virker lite interessert.
- Kontakten kunne og burde vært mye bedre, men er personavhengig. Kontaktpersonen i kommunen er jobber direkte med næringslivet og involverer i liten grad Næringsforeningen.
- Meir proaktiv kommune, men også større ressursar i næringsforeninga t.d. leigd administrasjon eller tilsette.
- Nei. vi har faste møter med politisk ledelse og administrasjon samt arrangementer sammen.
- Regelmessige samarbeidsmøter
- Tilsetje/leige inn hjelp til å drifte næringsforeninga.
- Vi blir å innføre et fast møtemønster med ordfører og rådmann 2 -4 ganger pr år. Dette er allerede drøftet med kommunen.
- Vi har et godt samarbeid med kommunen og opplever at de gjerne vil ha kontakt med oss og høre vår mening i de fleste saker. Utfordringen er vel bare at vi i styret ikke har kapasitet nok, dessverre.
- Vi holder på å bygge opp en ny kontakt da det nettopp er blitt ansatt en ny kommune direktør i kommunen.
- Vi jobber med en fast møteplan og så vil det bli tettere kontakt i forbindelse med opprettelse av ikon råd i kommunen. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom kommunen, idretten, kultursektor og næringslivet i kommunen. Dette for og realisere større prosjekter som skal skape bolyst i kommunen.
- Vi kommer nå til å følge opp og be om et eget møte med ordfører og rådmann.

Det er altså eksempler på næringsforeninger som opplever liten vilje til kontakt med næringsforeningen, men det er et klart mindretall. Det generelle inntrykket er at kommuner i stor grad har mye og ofte regelmessig kontakt med sine næringsforeninger.

2.7 Vurdering av samarbeid og kommunens forbedringspotensial

Undersøkelsen hadde også to åpne spørsmål. Svarene vises i vedlegget.

Det første spørsmålet var: *Hvordan fungerer samarbeidet mellom næringsforeningen og [navn på] kommune i dag?*

Her kommer det frem at samarbeidet fungerte i stor grad godt. Det ble blant annet nevnt:

- God kommunikasjon
- Føler seg involvert og informert
- Lav terskel for å ta kontakt

Men det blir samtidig av enkelte pekt på ting som var mindre positivt:

- Ting følges ikke opp
- Kontakten skjer sporadisk og tilfeldig

- Manglende møteplasser/faste kontaktpunkt
- Informasjonsflyten går stort sett en vei
- Det er næringsforeningen som stort sett tar initiativ
- Manglende handlekraft
- Uforutsigbarhet i saksbehandling
- Ulike forventninger: Kommunen forventer at næringsforeningen skal bidra med mye uten å gi noe økonomisk eller praktisk støtte.
- Det er veldig personavhengig: Samarbeider bedre med enkelte personer/miljøer enn andre (for eksempel ordfører, kommunedirektør, næringssjef, næringsutviklingsselskap)

Det andre spørsmålet lød: *Hva mener du kommunen kan bli bedre på når det gjelder det næringsrettede arbeidet?*

Det blir blant annet pekt på:

- Mer ressurser
- Tjenester som er lite tilpasset brukere og næringslivet behov
- Lite satsning
- Manglende kunnskap og kompetanse
- Bedre og raskere saksbehandling
- Bedre informasjon og kommunikasjon
- Bedre samarbeid og samhandling
- Faste og regelmessige møtepunkt
- Inngå samarbeidsavtale
- At kommunen blir medlem og engasjerer seg i næringsforeningen/-forumet
- Behov for gode og hensiktsmessige planer/arealplaner
- Økt kunnskap og kompetanse
- Flere aktiviteter
- Mer strategisk arbeid
- Økt fokus på utvikling
- Tilrettelegging av areal til næringsformål og boliger
- Opprette næringsfond
- Være mer aktive, vise mer interesse og engasjement
- Se helheten og være mer løsningsorientert
- Arbeide for å tilrettelegge og tiltrekke bedrifter utenfra

Alt i alt virker det som at de fleste næringsforeningene opplever samarbeidet med kommunen som godt, men at det er mange forbedringspotensialer når det gjelder måten samarbeidet skjer. Det savnes videre mer ressurser og satsning fra kommunen, samt bedre og mer tilpassede tjenester og samarbeid.

2.8 Oppsummering næringsforeninger

Det er registrert aktive næringsforeninger i mer enn halvparten, 121 av 207, av distriktskommunene. Næringsforeninger er en uensartet gruppe med hensyn til størrelse, aktivitet og innretning på virksomheten. Vi kan skille mellom *lokale* næringsforeninger, som er konsentrert til én kommune og regionale næringsforeninger, som retter seg mot næringslivet i en region bestående av flere kommuner. 21 av de 55 næringsforeningene vi har fått svar fra oppgir at de har egne ansatte. De resterende har ikke egne ansatte og drives som oftest av et styre.

Halvparten av næringsforeningene mottar støtte fra kommunen, i de fleste tilfellene økonomisk støtte til driften. Mer enn 90 prosent av næringsforeningene har kontakt med kommunen, enten regelmessig kontakt eller kontakt etter behov. 60 prosent oppgir at kontakten med kommunen er tilfredsstillende. Av de som mener kontakten ikke er tilfredsstillende er det bare en liten andel som mener at det skyldes liten interesse eller manglende ressurser i kommunen.

Næringsforeningene har et bredt spekter av oppgaver. Det å arrangere møteplasser for bedriftene og arenaer for møte mellom næringsliv og kommune synes å være den mest primære oppgaven. Det er også svært vanlig at næringsforeningen skal være ett felles talerør for bedriftene i politiske spørsmål, det vil si offentlig politikk på kommune-, fylkes- eller nasjonalt nivå. Mer enn to tredeler av næringsforeningene oppgir også at de driver ulike former for utviklingsarbeid. Det er ofte utviklingsarbeid som er rettet mot kompetanseheving i medlemsbedriftene, men kan også vært utviklingsprosjektet rettet mot omdømmebygging og markedsføring av stedet, rekruttering og tiltak for å bedre bostedsattraktiviteten i kommunen.

Vi kan slå fast at kommunene ofte er involvert i næringsforeningene gjennom økonomisk støtte og at det er mye kontakt mellom næringsforeninger og kommunene. De fleste næringsforeningene beskriver at de opplever samarbeidet mellom kommunen og foreningen som godt, men at det mange forbedringspotensialer når det gjelder måten samarbeidet skjer. Det nevnes blant annet at det er få kontaktpunkt, at informasjonsflyten i stor grad går én vei og at det er ulike forventninger til samarbeidet.

Når det gjelder arbeidsoppgavene til næringsforeningene, er dette oppgaver som i prinsippet kunne vært en del av kommunens næringsarbeid. Det å arrangere møteplasser mellom bedrifter og mellom bedrifter og kommunen er en aktivitet som også kommuner vil kunne gjøre. Omdømmebygging og markedsføring av kommunen er også en oppgave som antakelig drives av kommuner på steder uten næringsforening. Tiltak for å bedre bostedsattraktivitet, som kan omfatte tiltak for å bedre boligmarkedet, er en type tiltak som nok oftere drives av kommuner enn av næringsforeninger.

Det er altså mye overlapp av arbeidsoppgaver mellom hva næringsforeninger gjør og hva som kommunene gjør i sitt utviklingsarbeid. De samme oppgavene kan utføres av næringsforeninger i noen kommuner og av kommunen i andre.

Næringsforeningene vi snakket med opplevde i liten grad at det var målkonflikter mellom næringsliv og kommune. «Vi har jo samme mål», var et av utsagnene. Det er en gjensidig avhengighet mellom næringslivet og kommunen.

På spørsmål om hva de mener kommunen kan bli bedre på når det gjelder det næringsrettede arbeidet, ble det i stor grad pekt på manglende ressurser og satsnings fra kommunen, samt bedre og mer tilpassede tjenester og økt samarbeid.

I intervjuene med næringsforeningene forsøkte vi å få svar på hva som var næringsforeningenes «drømmekommune», altså hvordan de forestilte seg den ideelle kommunen for næringslivet.

Kommunens arealplanlegging og byggesaksbehandling er den delen av den kommunale forvaltningen som påvirker bedriftene direkte. Næringsforeningene var derfor opptatt av at kommunen hadde tilstrekkelig kompetanse og kvalitet på dette området slik at det ikke oppstår forsinkelser og flaskehalser på dette området. Kommunenes øvrige tjenesteproduksjon har imidlertid også stor betydning for næringslivet. Det er viktig for næringslivet at kommunen har god kvalitet på hele spekteret av tjenester, barnehager, skoler og helse, ettersom dette er viktig for kommunens bostedsattraktivitet og i neste omgang bedriftenes rekruttering.

Næringslivet er opptatt av at kommunen, og da særlig ordfører, står på i det politiske arbeidet for å få offentlige investeringer i infrastruktur til kommunen. Det gjelder både veier, havner, bredbånd og offentlige kommunikasjoner.

Næringsforeningene ønsker i stor grad å bli involvert i kommunens utviklingsarbeid. Flere næringsforeninger kunne melde om at kommunen i stor grad involverer næringsforeningen i forbindelse med planlegging, som for eksempel samfunnsplan og næringsplan. En god involvering handler imidlertid ikke bare om å ha god kommunikasjon når planene skal utformes, men også når planene skal iverksettes. Det innebærer også en stor grad av transparens i hva kommunen faktisk gjør for å oppnå målene etter at planen er vedtatt. Oppfølgingen av planer, at det er en synlig prosess fra ord til handling, er det viktigste. Her er det nok forbedringspotensial, også i kommuner som framstår som de mest næringsvennlige.

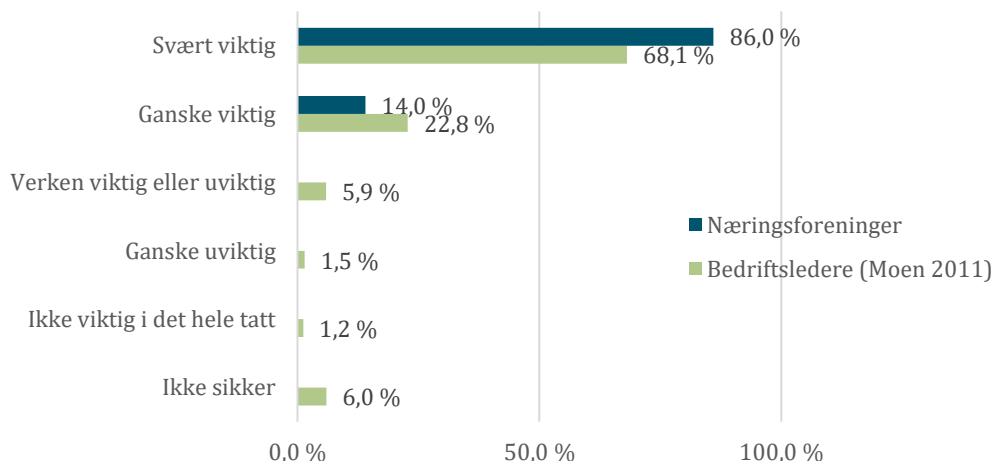
Næringslivets drømmekommune har derfor et vedvarende fokus på næringsutvikling, ikke bare i perioder der det skal lages nye planer. Det forutsetter at kommunen setter av ressurser til dette arbeidet og har næringsutvikling på agendaen hele tiden.

3. Kommunale oppgaver og virkemidler

Spørreundersøkelsen inneholdt en rekke spørsmål om viktighet og tilfredshet med ulike kommunale oppgaver og virkemidler. Spørsmålene var i stor grad hentet fra undersøkelsene til NORCE of Moen, men ble justert noe for å passe til kartleggingen av næringsforeninger. Vi har også lagt til noen alternativ og spørsmål som gjaldt tilfredshet med kommunenes innsats.

3.1 Viktighet av å være aktiv

Næringsforeningene ble stilt spørsmålet: *Hvor viktig eller uviktig mener du det er at kommunen er aktiv i den lokale næringsutviklingen?*

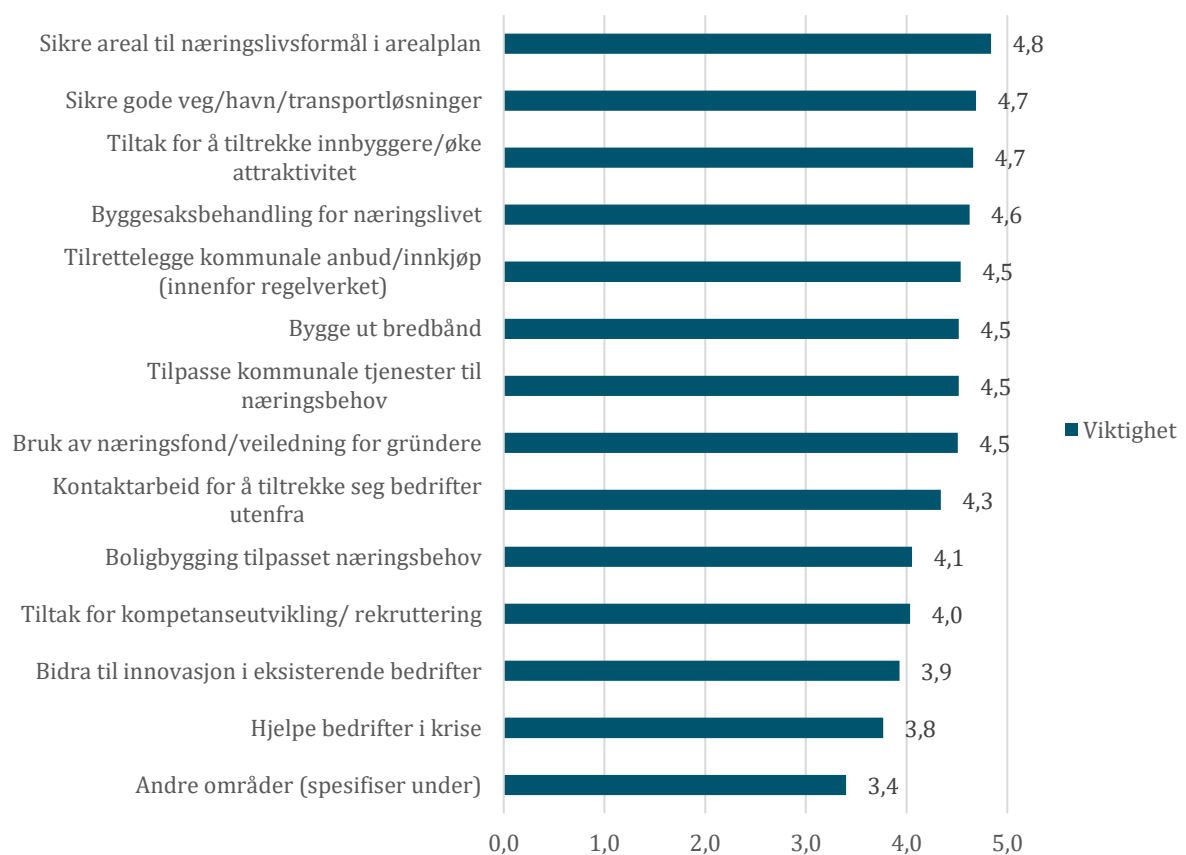

Figur 5: Viktighet av at kommunen er aktiv i den lokale næringsutviklingen. N: 57 (Næringsforeninger) / 900 (Moen 2011)

I TF-undersøkelsen oppga hele 86 prosent at det var «svært viktig» at kommunen er aktiv i den lokale næringsutviklingen og 14 % at det var ganske viktig. Ingen mente at det var mindre viktig. Spørsmålet var hentet fra Moen-undersøkelsen rettet mot bedriftsledere, og var her formulert som *Hvor viktig eller uviktig mener du det er at din kommune er aktiv i den lokale næringsutviklingen?* I undersøkelsen til Moen (2011) var svarene mer spredt, selv om det også her var stor grad av enighet om at det var viktig. Moen-undersøkelsen var imidlertid vesentlig mer omfattende, med svar fra 900 bedriftsledere, mot 57 næringsforeninger i TF-undersøkelsen.

3.2 Oppgaver

Respondentene ble så stilt spørsmålet: *Hvor viktig mener du følgende oppgaver bør være i [navn på] kommunes næringsrettede innsats?* Alternativene var «ikke viktig», «lite viktig», «middels viktig», «viktig» og «svært viktig».

Figur 6: Viktighet av oppgaver i kommunenes næringsrettede innsats, gjennomsnittlig score. N=52-56.

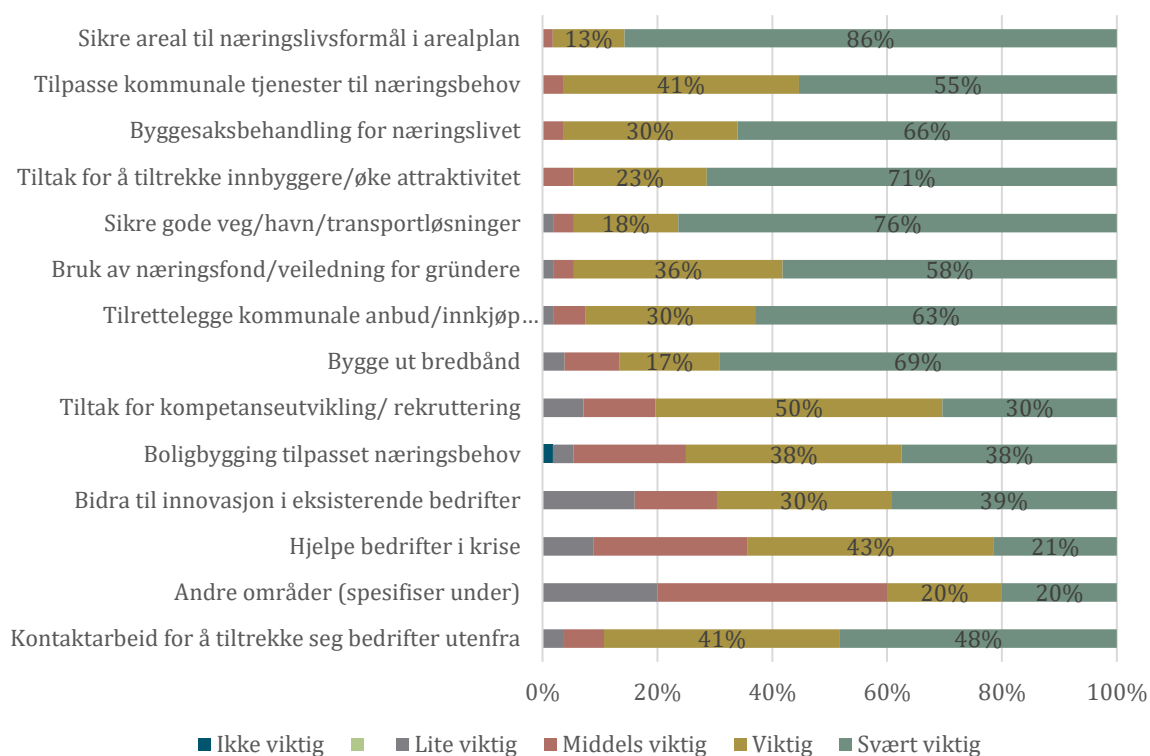
Figuren viser gjennomsnittet av svarene. Alternativet «ikke viktig» er gitt verdien 1 og «svært viktig» har fått verdien 5. Det betyr at når alle verdiene er over 3, så er det ingen alternativ som av flertallet er vurdert som mindre viktig. Aller viktigst var de tre alternativene *Sikre areal til næringslivsformål i arealplan*, *Sikre gode veg/havn/transportløsninger* og *Tiltak for å tiltrekke innbyggere/øke attraktivitet*.

Minst viktig var *Hjelpe bedrifter i krise*, *Bidra til innovasjon i eksisterende bedrifter* og *Tiltak for kompetanseutvikling/ rekruttering*.

Under «andre områder» ble det spesifisert:

- Bygge privatboliger, følger behovet for arbeidskraft
- Det er viktig med en avklaring mellom kommune og næringsforening der man ser på hva man kan gjøre mer sammen, og evt. fordele/sortere ansvarsområder. Her er det nok et potensiale, generelt sett.
- Tilrettelegge for reiseliv

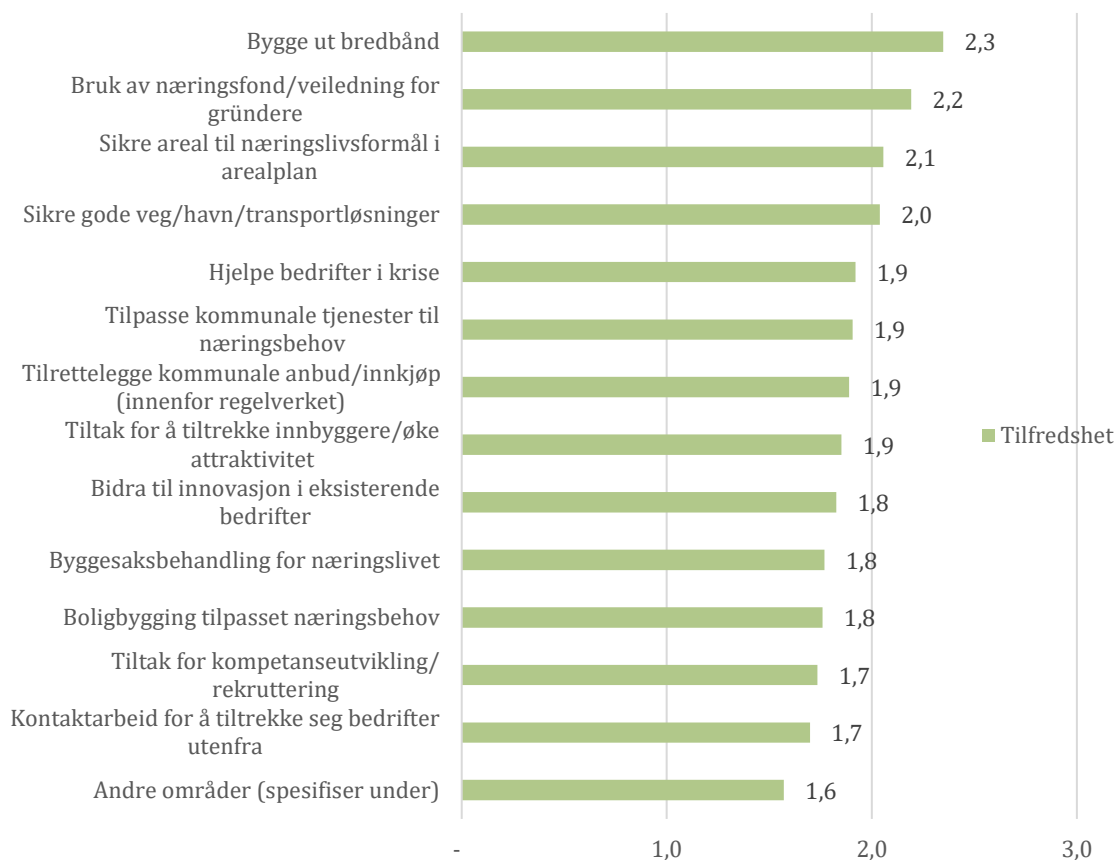
I figuren under har vi vist og sortert de samme alternativene på en litt annen måte; etter prosentvis andel som har svart ulik grad av viktighet for ulike alternativene.

Figur 7: Viktighet av oppgaver i kommunenes næringsrettede innsats, prosent. N=52-56.

Når vi sorterer etter andel som har svart «viktig» eller «svært viktig», kommer fremdeles *Sikre areal til næringslivsformål i arealplan* høyest opp. 86 prosent svarte «svært viktig» på dette alternativet. Nest øverst kommer *Tilpasse kommunale tjenester til næringsbehov*. Dette alternativet kom lengre ned på listen da vi rangerte etter gjennomsnitt. Dette kommer av at en mindre andel, 55 prosent, svarte «svært viktig» på dette spørsmålet. Samlet sett mente likevel 96 prosent at dette var en viktig oppgave.

Respondentene ble så spurt hvor tilfreds de var med hvordan kommunen utfører de samme oppgavene.

Figur 8: Tilfredshet med utførelse av oppgaver i kommunenes næringsrettede innsats, gjennomsnittlig score. N=54-57.

Alternativene var her «Lite tilfreds», «Middels tilfreds» og «Svært tilfreds». En gjennomsnittlig score på over 2,0 betyr at flertallet har vært tilfreds med gjennomføring av oppgavene. Det er kun fire alternativ som har en verdi på 2 eller høyere.

Aller tilfreds har respondenten vært med *Bygge ut bredbånd*. Tabell 7 i vedlegget viser at over 38 prosent har svart at de «svært tilfreds» med dette. Men det er ikke dette alternativet som kommer høyest opp hvis man summerer hvor mange som har svart «middels tilfreds» og «svært tilfreds». Da kommer *Sikre gode veg/havn/transportløsninger* høyest opp, med 80 prosent tilfredshet samlet sett.

Næringsforeningene var også mer tilfreds enn utilfreds når det gjelder oppgavene *Bruk av næringsfond/veiledning for gründere* og *Sikre areal til næringsformål i arealplan*.

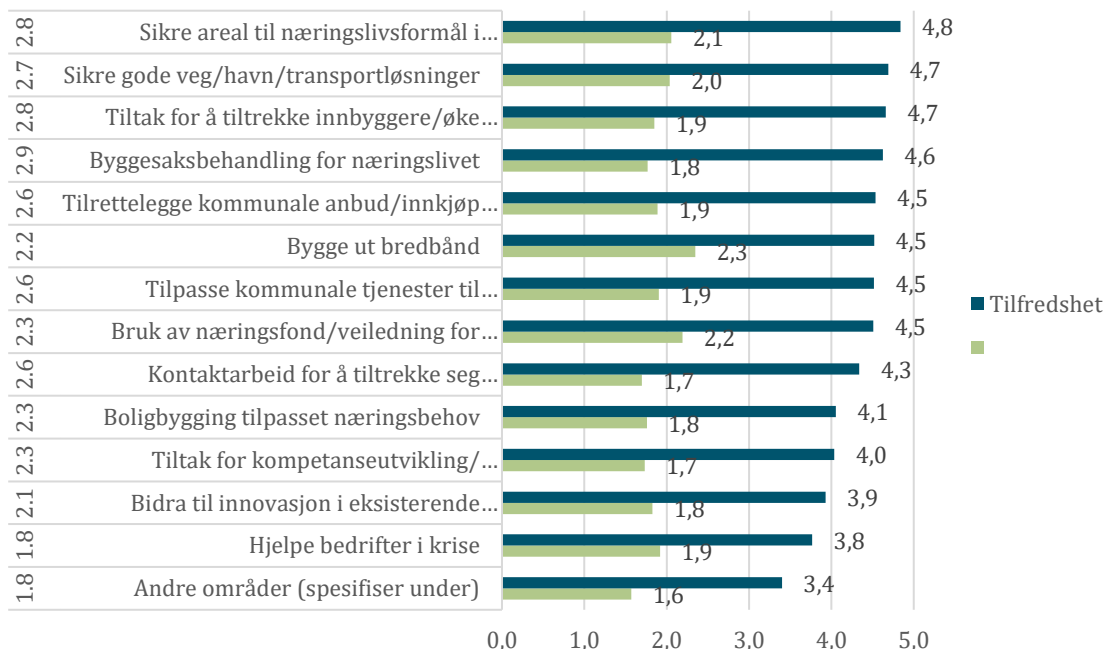
Næringsforeningene kommer ut som mellomfornøyd med *Sikre gode veg/havn/transportløsninger* når vi rangerer alternativene etter grad av tilfredshet i figur 8, men det kommer i hovedsak av at et stort flertall (59 prosent) har svart «middels tilfreds» på dette.

For alle de andre oppgavene var det en større andel som oppga «lite tilfreds» enn «svært tilfreds».

Minst grad av tilfredshet var for *Kontaktarbeid for å tiltrekke seg bedrifter utenfra* og *Tiltak for kompetanseutvikling/ rekruttering*. Tabell 7 i vedlegget viser at 35 prosent har svart «lite tilfreds» når det gjelder *kontaktarbeid for å tiltrekke seg bedrifter utenfra*.

Figur 7 og 8 kan gi et inntrykk av at de fleste oppgaver er ansett som viktige, men at det er få som næringsforeningene er særlig tilfreds med hvordan kommunene utfører.

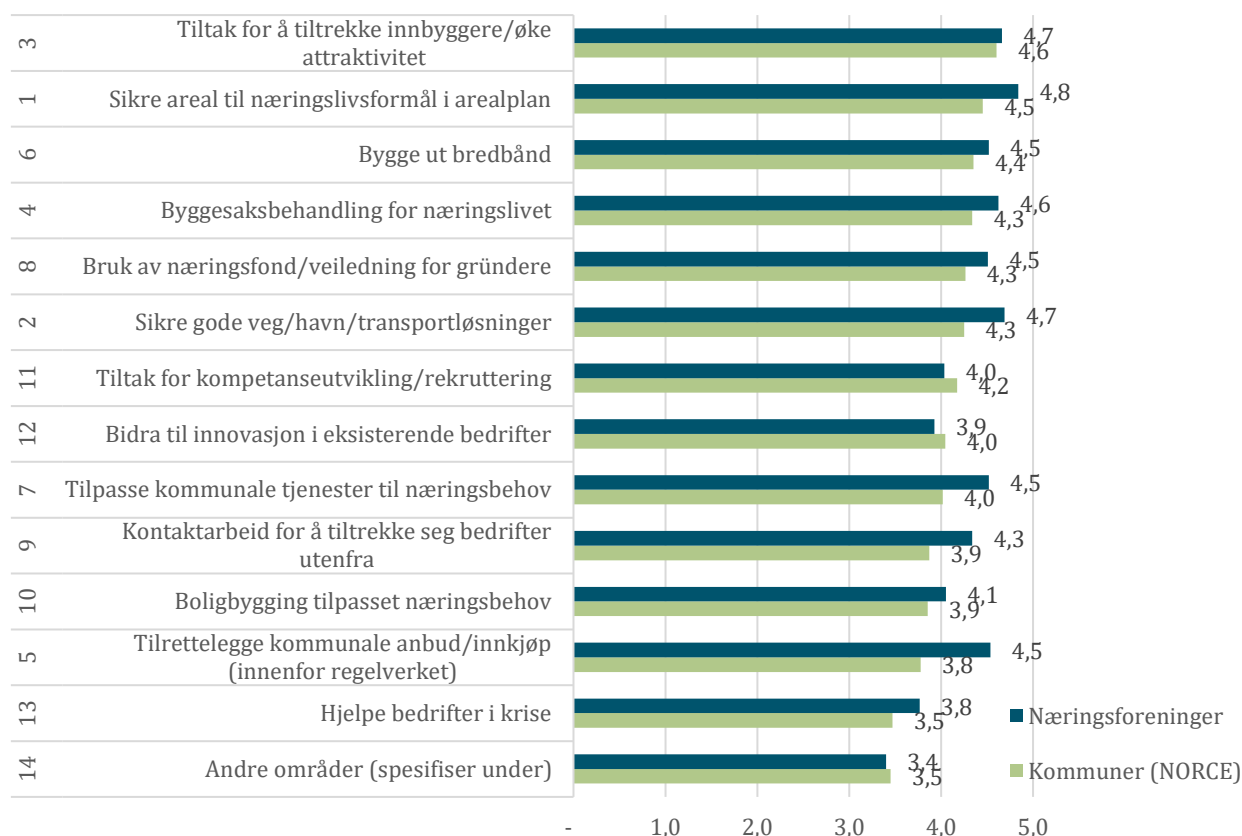
Vi kan så sammenligne hvordan respondentene har rangert hvor viktig de ulike alternativene er med hvor tilfreds de er med hvordan kommunene utfører oppgavene. En stor differanse her kan indikere at det er oppgaver som næringsforeningene anser som viktige, men som de er mindre tilfreds med hvordan kommunene utfører.

Figur 9: Differanse mellom viktighet og tilfredshet med oppgaver i kommunenes næringsrettede innsats.

Størst differanse er det for alternativene *Byggesaksbehandling for næringslivet*, *Tiltak for å tiltrekke innbyggere/øke attraktivitet* og *Sikre areal til næringslivsformål i arealplan*. Dette var alle alternativ som næringsforeningene anså som blant de viktigste. Næringsforeningene var i gjennomsnitt over middels tilfreds med kommunenes utførelse av å *Sikre areal til næringslivsformål i arealplan*, men under middels tilfreds med de to andre.

Spørsmålet var opprinnelig hentet fra NORCE-undersøkelsen, hvor den lød: *Hvor viktig er følgende oppgaver i din kommunes næringsrettede innsats?* og hadde samme alternativ som fordelte seg fra «ikke viktig» til «svært viktig». I figuren under har vi sammenlignet den gjennomsnittlige scoren i de to undersøkelsene:

Figur 10: Viktighet av oppgaver i kommunenes næringsrettede innsats, gjennomsnittlig score. Til venstre vises næringsforeningenes rangering av alternativene. N= Næringsforeninger: 52-56 / Kommuner: 111 (NORCE)

Svarene er rangert etter det kommunene i NORCE-undersøkelsen rangerte som mest viktig. Til venstre vises hvordan næringsforeningene rangerte alternativene.

Svarene fordeler seg relativt likt. Selv om rangeringen er noe ulik, er det stort sett de samme alternativene som kommunene og næringsforeningene er opptatt av.

De er størst avvik for alternativene *Tilrettelegge kommunale anbud/innkjøp*. Næringsforeningene er langt mer opptatt av dette, og rangerte denne som femte viktigst av alle alternativ. Næringsforeningene er også mer opptatt av *Tilpasse kommunale tjenester til næringsbehov*, *Kontaktarbeid for å tiltrekke seg bedrifter utenfra*, *Sikre gode veg/havn/transportløsninger* og *Sikre areal til næringslivsformål i arealplan*. Utover disse, er det mindre avvik mellom alternativene.

3.3 Virkemidler

Respondentene ble videre stilt spørsmålet: *Hvor stor betydning mener du følgende virkemidler og arbeidsmetoder har i [navn på] kommunes næringspolitiske arbeid?*

Alternativene var: «Ingen betydning», «Liten betydning», «En viss betydning» og «Stor betydning». Disse fikk så verdiene 1-4. Figuren under viser gjennomsnittlig score.

Figur 11: Betydning av virkemidler og arbeidsmetoder kommunes næringspolitiske arbeid, gjennomsnittlig score. N=54-57.

En verdi på over 2,5 betyr at respondentene i gjennomsnitt mener alternativene har betydning. Altså er det ingen alternativ som er ansett som av mindre betydning.

Aller høyest betydning har *Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter* og *Bruk av kommunens budsjettmidler til næringsformål*. Tabell 8 i vedlegg viser at henholdsvis 72,2 og 68,5 prosent har svart at dette har «stor betydning». Alternativet *Støtte gjennom kommunalt næringsfond* kommer som nummer to i tabell 8, ettersom 92,6 prosent har svart at dette har «en viss betydning» eller «stor betydning» samlet sett.

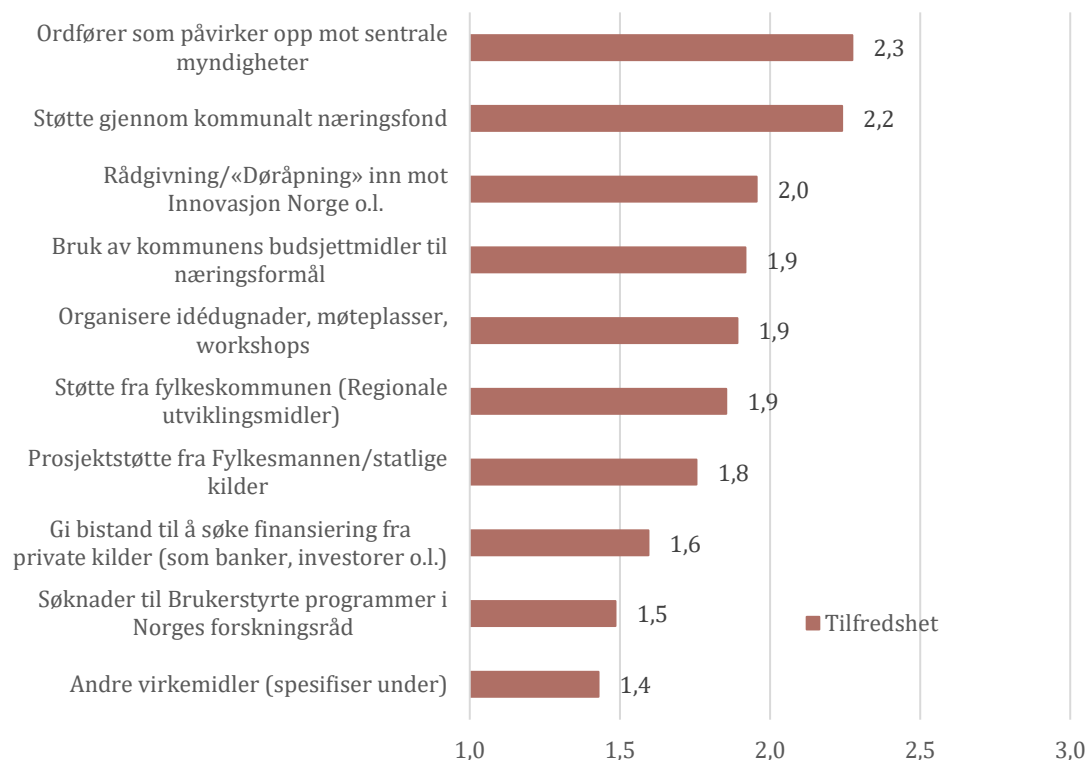
Minst betydning har *Søknader til Brukerstyrte programmer i Norges forskningsråd* og *gi bistand til å søke finansiering fra private kilder (som banker, investorer o.l.)*. 38,6 prosent har svart at dette har «liten betydning» eller «ingen betydning».

Under «andre områder» ble det spesifisert:

- Finansierer eige utviklingsselskap herunder grunderrådgjeving.
- Ikke relevant betyr at dette arbeidet er fraværende
- Kommunen har en næringshage som er veldig god på søknader og avhjelper her - dog ikke finansiert gjennom kommune da kommunen bidrar med kr 0,-
- Sametingets virkemidler
- Skape gode basistjenester som gjør at folk vil bli/bosette seg i [navn på kommune].

- Uten næringsrådgiver er det Ordfører og Næringshagen som i praksis gjør jobben mot Næringsdrivende og etablerere

Respondentene ble så spurt om hvor tilfreds de var med de samme virkemidlene og arbeidsmetodene. Alternativene var også her «Lite tilfreds», «Middels tilfreds» og «Svært tilfreds». Figuren under viser gjennomsnittlig score.

Figur 12: Tilfredshet med virkemidler og arbeidsmetoder kommunes næringspolitiske arbeid, gjennomsnittlig score. N=52-55.

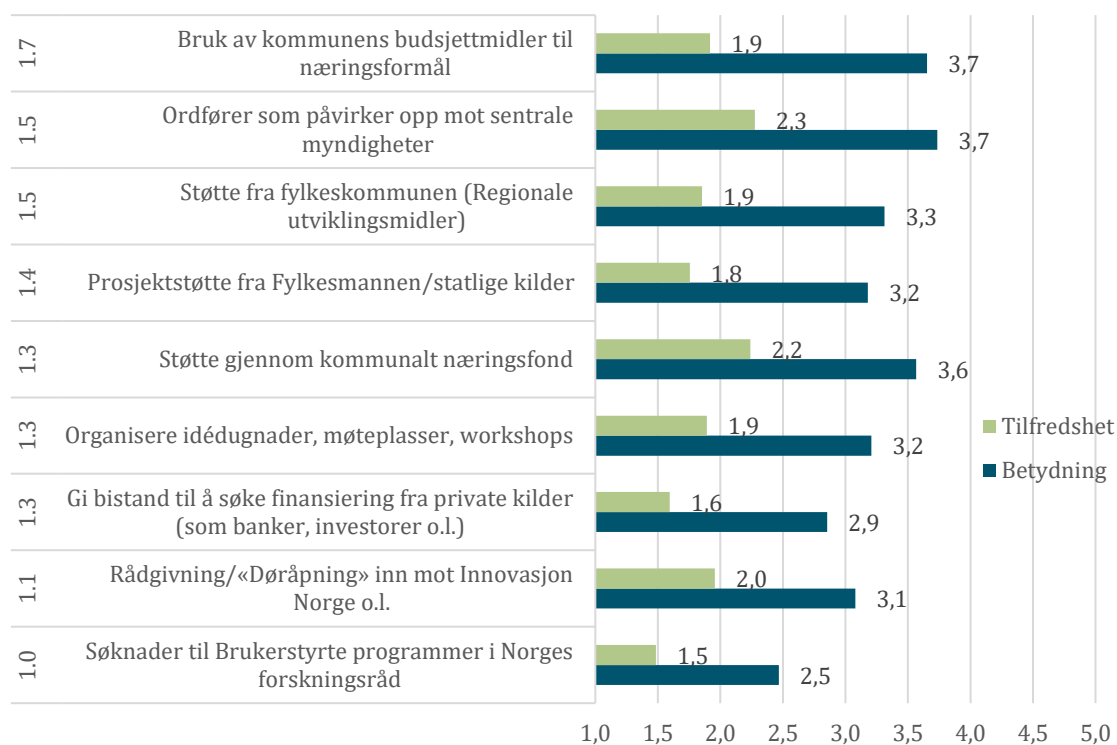
Et gjennomsnitt på over 2 betyr at næringsforeningene i gjennomsnitt er tilfreds med virkemidlene/arbeidsmetodene. Kun to alternativ kommer positivt ut: Mest tilfreds er de med *Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter*, deretter kommer *Støtte gjennom kommunalt næringsfond*. For disse to oppgavene var det en større andel som var svært tilfreds enn som var lite tilfreds. Tabell 9 i vedlegg viser at 39 prosent var «svært tilfreds» med *Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter* og 35 prosent med *Støtte gjennom kommunalt næringsfond*. Samlet sett var det likevel noen flere som var middels eller svært tilfreds med *Støtte gjennom kommunalt næringsfond* enn *Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter*.

Når det gjelder oppgaven *Rådgiving/døråpning inn mot Innovasjon Norge o.l.* var det like mange som var svært tilfreds og som var lite tilfreds. Her spriker meningene en del, så alternativer kommer lengre ned på listen når vi summerer «middels tilfreds» og «svært tilfreds» i tabell 9.

For alle de andre oppgavene var næringsforeningene i sum mindre tilfredse. Minst tilfreds er de med *Søknader til Brukerstyrte programmer i Norges forskningsråd* og *Gi bistand til å søke finansiering fra private kilder (som banker, investorer o.l.)*. Tabell 9 viser at 35 og 37 prosent var

«lite tilfreds» med dette. Men dette var samtidig de virkemidlene/arbeidsmetodene som næringsforeningene var minst opptatt av.

I figuren under har vi sammenlignet hvordan respondentene har rangert hvor viktig de ulike alternativene er med hvor tilfreds de er med virkemidler og arbeidsmetoder kommunes næringspolitiske arbeid.

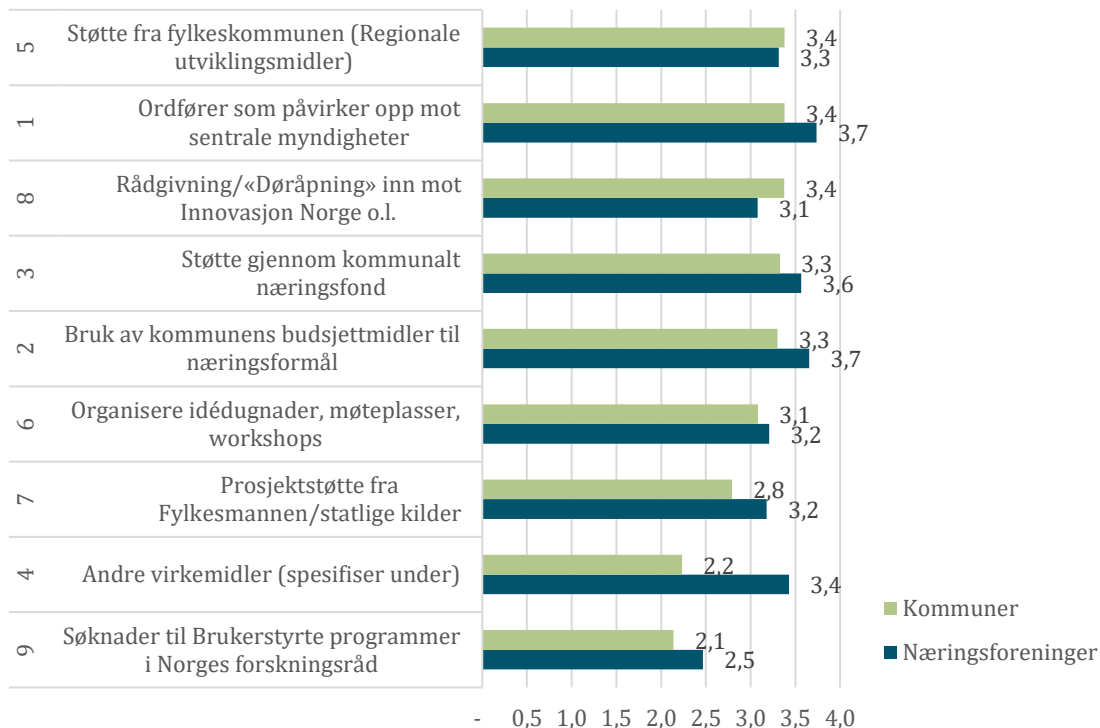

Figur 13: Rangering etter differanse mellom viktighet og tilfredshet med virkemidler og arbeidsmetoder kommunes næringspolitiske arbeid. Differanse vises til venstre.

Det er størst differanse mellom *Bruk av kommunens budsjettmidler til næringsformål*. Spørsmålet var rangert som av de viktigste, men kom noe lavere ned på tilfredshet. Nest størst differanse var det for *Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter*, selv om dette var alternativer som respondentene var aller mest opptatt av og aller mest fornøyd med.

3.3.1 Sammenligning NORCE

I NORCE-undersøkelsen ble kommunene stilt det nokså likelydende spørsmålet: *Hvor stor betydning har følgende virkemidler og arbeidsmetoder i kommunens næringspolitiske arbeid?* I figuren under har vi sammenlignet den gjennomsnittlige scoren i de to undersøkelsene.

Figur 14: Betydning av virkemidler og arbeidsmetoder i kommunens næringspolitiske arbeid, gjennomsnittlig score. . Til venstre vises næringsforeningenes rangering av alternativene. N= 52-55 (Næringsforeninger)/ 107-110 (NORCE)

Alternativene er rangert etter hva kommunene i NORCE-undersøkelsen rangerte som mest viktig. Til venstre vises hvordan næringsforeningene rangerte alternativene.

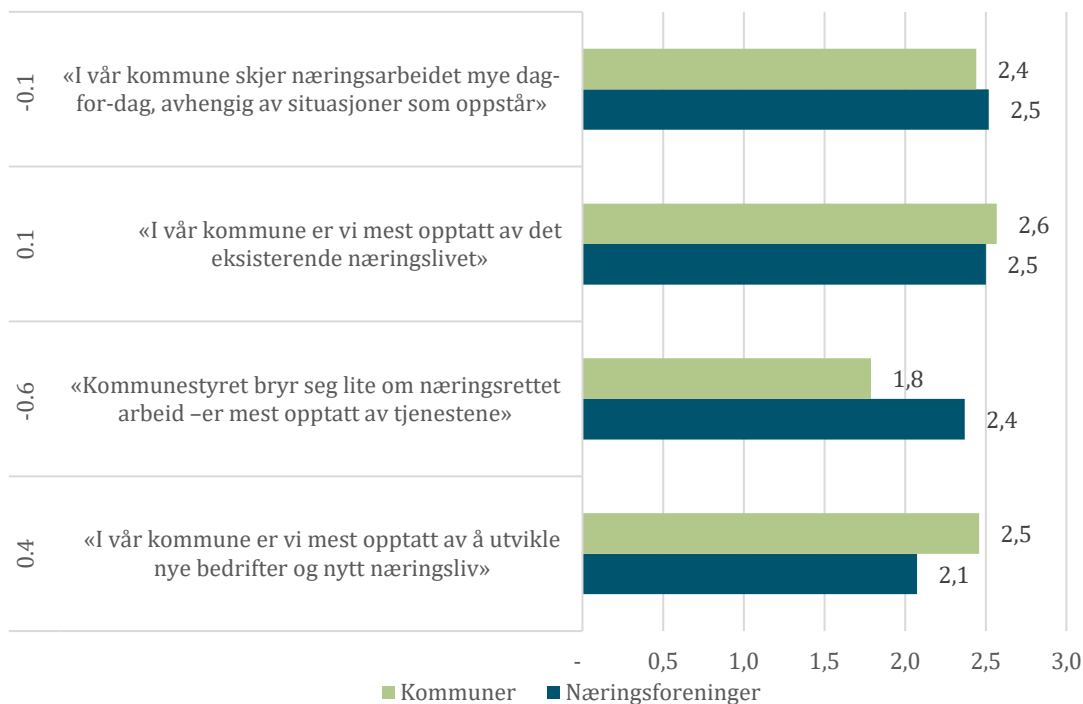
På topp for kommunene kom *støtte fra fylkeskommunen (Regionale utviklingsmidler)*. Dette ble rangert som nummer fem av næringsforeningene. Men ser vi på tallverdiene, er differansen minimal. Forskjellen ligger i at næringsforeningen rangerte en rekke andre virkemidler og metoder høyere.

Næringsforeningene var relativt sett mer opptatt av *prosjektstøtte fra Fylkesmannen/statlige kilder*, *ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter* og *bruk av kommunens budsjettmidler til næringsformål*.

Kommunene var på sin side mer opptatt av *Rådgivning/«Døråpning» inn mot Innovasjon Norge o.l.*

3.4 Påstander

Respondentene ble bedt om å ta stilling til en rekke påstander. Alternativene var «Svært uenig», «litt uenig», «litt enig» og «svært enig». Disse fikk tallverdiene 1-4 og figuren under viser gjennomsnittlig score:

Figur 15: Gjennomsnitt, påstander. Differanse til venstre. N= Næringsforeninger:54 / Kommuner:109 (NORCE)

Svarene er rangert etter hvilke påstander næringsforeningene i størst grad var enige i. De var i størst grad enige i påstandene: «I vår kommune skjer næringsarbeidet mye dag-for-dag, avhengig av situasjoner som oppstår» og «I vår kommune er vi mest opptatt av det eksisterende næringslivet». I tabell 10 i vedlegget kan vi se at det er flere som har vært enige enn uenige i disse to påstandene.

Påstanden «Kommunestyret bryr seg lite om næringsrettet arbeid –er mest opptatt av tjenestene» har et gjennomsnitt rett under, men her viser tabell 10 at var noen flere som samlet sett svarte uenig enn enig.

Påstanden «I vår kommune er vi mest opptatt av å utvikle nye bedrifter og nytt næringsliv» får noe lavere score. Her hadde 52 prosent svart «litt uenig».

Spørsmålet er hentet fra NORCE-undersøkelsen, og var identiske. Når vi sammenligner resultatene ser vi at kommunene og næringsforeningene er nokså enige i de to påstandene: «I vår kommune skjer næringsarbeidet mye dag-for-dag, avhengig av situasjoner som oppstår» og «I vår kommune er vi mest opptatt av det eksisterende næringslivet».

Næringsforeningene er langt mer enige i påstanden «Kommunestyret bryr seg lite om næringsrettet arbeid –er mest opptatt av tjenestene». De er samtidig mindre enige i «I vår kommune er vi mest opptatt av å utvikle nye bedrifter og nytt næringsliv».

Moen (2011) inneholdt også noen påstander. Vi kombinerte spørsmål fra undersøkelsene rettet mot kommuner og bedrifter i følgende spørsmål:

Her er noen flere påstander om din kommune. Vi vil vite hvor enig eller uenig du er i disse. Svar på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr helt uenig og 5 helt enig.

Gjennomsnittlig score vises i tabeller under.

Figur 16: Gjennomsnittlig score på påstander. N=44-49.

Verdien 3 betyr middels. Næringsforeningene har dermed samlet sett vært enige i tre av alternativene. I størst grad har de vært enige i påstanden: *Kommunen viser stor interesse for næringslivets utviklingsmuligheter*. Tabell 11 i vedlegg viser at over halvparten har svart at de er enige i dette (dvs. krysset av for 4 eller 5).

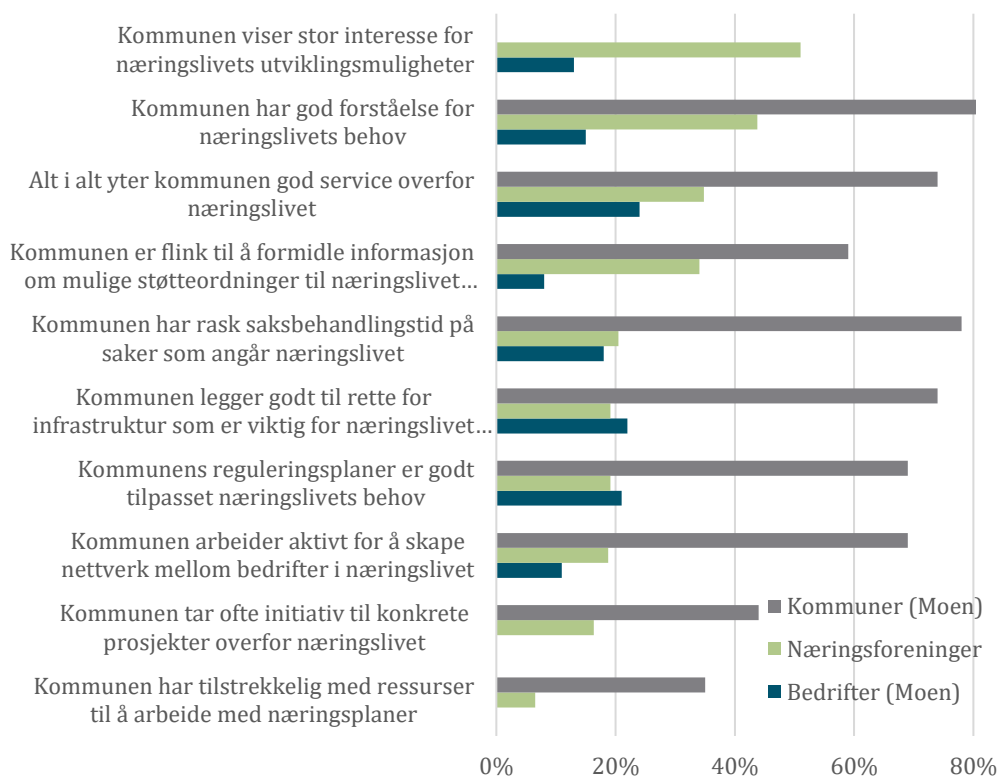
Kommunen har god forståelse for næringslivets behov og *Alt i alt yter kommunen god service overfor næringslivet* følger på de to neste plassene. Også her har det vært flere som var enige i

enn uenige. Dette kan vise at næringsforeningene er grunnleggende fornøyde med kommunenes innsats.

For de andre påstandene var det flere som var uenige enn enige. Aller lavest score fikk *kommunen har tilstrekkelig med ressurser til å arbeide med næringsplaner*. Tabell 11 viser at 63 prosent svarte at var de uenige i dette (dvs. hadde krysset av for 1 eller 2). Nest lavest score fikk også *kommunen tar ofte initiativ til konkrete prosjekter overfor næringslivet*. Det kan dermed virke som de er mindre fornøyd med ressurser og konkrete initiativ fra kommunenes side.

3.4.1 Sammenligning Moen

Når vi sammenligner svarene med resultatene fra undersøkelsene til Moen 2011, kan vi se at svarene spriker nokså mye.

Figur 17: Sammenligning av svarene. N= Næringsforeninger: 54-49 / Kommuner: 266 (Moen) / Bedrifter: 900 (Moen).

Ettersom vi ikke har hatt samme tilgang på svarene til fra Moen-undersøkelsen har vi ikke kunne regne gjennomsnitt. Vi har derfor slått sammen hvor mange prosent som samlet sett har svart 4 eller 5 på skalaen fra 1 til 5, der 1 betydde helt uenig og 5 helt enig. I Moen-undersøkelsen gikk skalaen fra 1=helt enig til 5=helt uenig, så her har vi har summert de som svarte 1 og 2.

Jevnt over var kommunene i Moen-undersøkelsen langt mer enige i alle påstandene. Næringsforeningene legger seg et sted imellom. Unntakene er for alternativene *Kommunens reguleringsplaner er godt tilpasset næringslivets behov* og *Kommunen legger godt til rette for infrastruktur*

som er viktig for næringslivet (for eksempel parkering, lokalt veinett, tomter og arealer, offentlig transport o.l), hvor næringsforeningene er noe mindre enige.

Næringsforeningene var langt mer enige i påstanden: *Kommunen viser stor interesse for næringslivets utviklingsmuligheter*. De var også mer enige i at *Kommunen har god forståelse for næringslivets behov*. Næringsforeningene viser altså en generell større tillit til kommunene enn det bedriftslederne gjorde i 2011.

3.5 Oppsummering

Undersøkelsen viser at stort flertall av næringsforeningene mente at det var viktig at kommunen var aktiv i den lokale næringsutviklingen. Næringsforeningenes sterke engasjement vises også i de videre spørsmålene. Når det gjelder hvilke oppgaver som var viktige i kommunenes næringsrettede innsats, ble det å sikre areal til næringslivsformål i arealplan, sikre gode veg/havn/transportløsninger og tiltak for å tiltrekke innbyggere/øke attraktivitet rangert som aller viktigst. Et stort flertall mente også at å tilpasse kommunale tjenester til næringsbehov var viktig nå vi summerer hvor mange som hadde svart at dette var viktig eller svært viktig. Ingen av oppgavene ble vurdert som lite viktige av flertallet.

Da næringsforeningene så ble spurt om hvor tilfreds de var med hvordan kommunene utføre de samme oppgavene, var det kun et fåtall av oppgavene som næringsforeningene i gjennomsnitt svarte at de var svært tilfredse med. Aller best ut kom å bygge ut bredbånd. Et stor flertall var også «middels» eller «svært» tilfreds med kommunens innsats for å sikre gode veg/havn/transportløsninger.

Resultatene viser videre at næringsforeningene mener en rekke virkemidler og arbeidsmetoder i kommunes næringspolitiske arbeid har høy betydning. Aller høyest betydning hadde ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter og bruk av kommunens budsjettmidler til næringsformål. Da de ble spurt hvor tilfreds de var med de samme virkemidlene og metodene, var kom kun to av alternativene kommer positivt ut: *Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter* og *Støtte gjennom kommunalt næringsfond*.

Næringsforeningene blir stilt en rekke påstander, og resultatene herfra kan tyde på at næringsforeningene er grunnleggende fornøyde med kommunenes innsats. De var i størst grad enige i at *Kommunen viser stor interesse for næringslivets utviklingsmuligheter*. Det var også flere som var enige i enn uenige de de to påstandene: *Kommunen har god forståelse for næringslivets behov* og *Alt i alt yter kommunen god service overfor næringslivet*. Men de var lite fornøyde med ressurser og konkrete initiativ fra kommunenes side. Færrest var enige i at *kommunen har tilstrekkelig med ressurser til å arbeide med næringsplaner* og at *kommunen tar ofte initiativ til konkrete prosjekter overfor næringslivet*.

Sammenlikning med NORCE-undersøkelsen

Da Distriktssenteret lyste ut dette oppdraget (TF-undersøkelsen) ble det i utlysningen formulert følgende spørsmål:

Studien «Distriktskommunen som næringsutvikler» har gitt oss kunnskap om hva kommunen prioriterer i sitt arbeid med næringsutvikling. Vi ønsker med denne nye kartleggingen å finne ut hva næringslivet mener kommunen bør prioritere i sitt arbeid med næringsutvikling. Vi ønsker å se om det er et sprik i næringslivets forventninger til kommunene og hvordan kommunene prioriterer å arbeide med næringsutvikling.

NORCE-undersøkelsen var rettet mot *kommunene*, mens TF-undersøkelsen var rettet mot *næringsforeningene*. TF-undersøkelsen kunne da sammenlikne svarene fra næringsforeningene med kommunenes svar i NORCE-undersøkelsen.

Det virker som om næringsforeningene og kommunene i stor grad er samstemte om hvilke oppgaver som er viktige i kommunens næringspolitiske arbeid. Disse oppgavene spenner over et ganske bredt spekter og omfatter arealplanlegging og byggesaksbehandling, forbedring av infrastruktur, tiltak for å bedre bostedsattraktivitet, bruk av næringsfond etc.

De oppgavene som flest av næringsforeningene synes er viktig eller svært viktig er å sikre areal til næringsformål i næringsplan, tilpasse kommunale tjenester til næringsbehov, byggesaksbehandling for næringslivet og tiltak for å tiltrekke seg innbyggere/øke attraktivitet. Mange var mente også det var «svært viktig» å sikre gode veg/havn/transportløsninger.

Det er nyanseforskjeller mellom hva næringsforeninger synes er viktigst og hva kommunen oppga var viktigst i NORCE-undersøkelsen, men det overordnede inntrykket er at det er mange oppgaver og at «alle» disse oppgavene er viktige. Selv om de to gruppene rangerer viktigheten av de ulike oppgavene noe ulikt, er det stort sett de samme alternativene som kommunene og næringsforeningene er opptatt av. Næringsforeningene skiller seg noe ut ved å være mer opptatt av enkelte alternativ, og spesielt når det gjelder å tilrettelegge for kommunale anbud/innkjøp.

Når det gjelder hvordan næringsforeningene og kommunene vektlegger betydningen av virkemidler og arbeidsmetoder i kommunens næringspolitiske arbeid, ser vi også her at de to gruppene er relativt enige. Forskjellen ligger i hovedsak i at næringsforeningen rangerte en rekke virkemidler og metoder høyere enn det kommunene gjorde. Kommunene hadde alternativet *støtte fra fylkeskommunen (Regionale utviklingsmidler)* på topp, men dette kom lenger ned på listen til næringsforeningene. Næringsforeningene var relativt sett mer opptatt av *prosjektstøtte fra Fylkesmannen/statlige kilder, ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter og bruk av kommunens budsjettmidler til næringsformål*.

Næringsforeningene og kommunene ble stilt de samme påstandene om kommunen. Det var nokså stor enighet i de to påstandene: «I vår kommune skjer næringsarbeidet mye dag-for-dag, avhengig av situasjoner som oppstår» og «I vår kommune er vi mest opptatt av det eksisterende næringslivet». Men næringsforeningene var langt mer enige i påstanden «Kommunestyret bryr seg lite om næringsrettet arbeid –er mest opptatt av tjenestene», og mindre enige i «I vår kommune er vi mest opptatt av å utvikle nye bedrifter og nytt næringsliv».

Sammenlikning med Moen-undersøkelsen

I utlysningen fra Distriktssenteret ble det også etterspurt en sammenlikning av resultatene fra Moen-undersøkelsen:

I studien «Kommunen som samfunnsutvikler. Drivere og hindringer for næringsutviklings- og sysselsettingsarbeid» (Moen, 2011), ser vi at næringsrettet utviklingsarbeid vektlegges høyt med hensyn til kommunens innsats for samfunnsutvikling, og at næringslivet regnes som viktige samarbeidspartnere for kommunene i dette arbeidet. Samme studie inkluderer næringslivets syn på kommunens næringsutviklingsarbeid gjennom spørreundersøkelse rettet mot et utvalg bedriftsledere. Her ser vi at det er stor enighet blant bedriftslederne om at kommunen bør ha en aktiv rolle i utviklingen av det lokale næringslivet. Tilbakemeldingen fra bedriftslederne kan imidlertid tyde på at kommunen ikke arbeider godt nok med oppgaver som faller inn under den typiske næringsutviklerrollen. Kommunene kan ifølge Moen beskrives som reaktive; de henger etter i en rekke oppgaver som er viktige for næringslivet, og de viser ikke nok interesse for næringslivet.

Næringsforeningene i TF-undersøkelsen uttrykker minst like stor enighet om at kommunene bør ha en aktiv rolle i det lokale næringslivet som bedriftene i Moen-undersøkelsen. Det er ingen tvil om at næringslivet i distriktskommunene mener at kommunens engasjement i næringsutvikling er svært viktig og ønskelig.

Når det gjelder næringsforeningenes vurdering av næringsarbeidet som kommunene utfører, er det fremdeles slik at næringsforeningene er langt mer kritiske til kommunens næringsarbeid enn kommunene selv er. På noen spørsmål er næringsforeningene i TF-undersøkelsen noe mer positive til kommunens næringsarbeid enn bedriftene var i Moen-undersøkelsen. Det gjelder blant annet spørsmålene om kommunene yter god service til næringslivet, kommunens formidling av informasjon om mulige støtteordninger, og kommunens arbeid for å skape nettverk mellom bedrifter. Næringsforeningene er, selv om de er mer positive enn bedriftene i Moen-undersøkelsen, fremdeles langt mer kritiske til kommunens næringsarbeid enn kommunen er selv. På noen spørsmål er næringsforeningene i TF-undersøkelsen mer kritiske til kommunens næringsarbeid enn bedriftene var i Moen-undersøkelsen. Det gjelder blant annet om hvorvidt kommunene legger godt til rette for infrastruktur og om kommunens reguleringsplaner er godt tilpasset næringslivets behov.

TF-undersøkelsen skiller seg fra Moen-undersøkelsen gjennom at denne er rettet mot næringsforeninger, mens Moen-undersøkelsen er rettet mot bedrifter. Det er altså et annet utvalg. Samtidig kan det være slik at kommuner med en aktiv næringsforening har et annet forhold mellom kommune og næringsliv enn i kommuner uten næringsforening. To andre forhold som bør tas i betraktning er at Moen-undersøkelsen var vesentlig mer omfattende, med svar fra 900 bedriftsledere, og var ikke utelukkede rettet mot distriktskommuner.

Det at utvalget skiller seg såpass mye i både antall og type gjør det vanskelig å si noe om holdningen har endret seg siden undersøkelsen til Moen ble gjennomført i 2011. Det synes likevel åpenbart at næringslivet er langt mer kritiske til utførelsen av kommunens næringsarbeid enn hva kommunene selv uttrykker.

4. Næringsforeninger og tillit

Telemarksforskning har gjennomført tillitsmålinger i 32 kommuner. I denne undersøkelsen rettet mot næringsforeninger har vi lagt inn sju påstander som er likelydende med spørsmål fra disse tillitsmålingene:

- Kommunen min er preget av høy grad av tillit
- Jeg har høy tillit til kommunepolitikere
- Jeg har høy tillit til kommunens ansatte
- Kommunens ansatte er generelt positivt innstilt til næringslivet
- Kommunens ansatte har god forståelse for næringsutvikling
- Politikere har god kompetanse på næringsutvikling
- Politikere har stor interesse for næringsutvikling

Vi har svar fra 1 329 bedriftsledere i 32 kommuner hvor det er gjennomført tillitsmålinger. Vi kan sammenligne resultatene fra disse tillitsmålingene med hva næringsforeningene svarte på de samme spørsmålene i denne undersøkelsen. Det er minst to forhold som kan tilsi forskjeller i svarene:

1. I denne undersøkelsen spør vi næringsforeninger – i tillitsmålingene spør vi i hovedsak bedriftsledere
2. I denne undersøkelsen er det bare svar fra kommuner med næringsforeninger

En tredje mulighet til forklaring på hvorfor svarene kan bli forskjellige i disse to undersøkelsene er at tillitsforholdene faktisk er ulike. Vi har 32 forskjellige kommuner i tillitsmålingene og 61 kommuner i denne undersøkelsen. Rent statistisk skulle det være tilstrekkelig mange kommuner til at begge utvalgene burde være nær gjennomsnittet.

Næringsforeninger kan tenkes å ha forskjellig oppfatning av kommunens næringsarbeid enn enkeltbedrifter. Mange bedrifter har begrenset kontakt og kjennskap til kommunen, mens næringsforeninger i de fleste tilfeller har regelmessig kontakt med kommunen. Næringsforeninger har dermed generelt bedre kunnskap om kommunen enn hva en enkeltbedrift har. Tidligere undersøkelser som Telemarksforskning har gjennomført (næringsmonitor¹) har vist at bedrifter som oppgir å ha hatt kontakt med kommunen er mer positive til kommunen enn bedrifter som ikke har hatt kontakt med kommunen. Det skulle tilsi at næringsforeninger vil være mer positive til kommunen enn enkeltbedrifter, siden de antakelig har langt mer kontakt med kommunen. Mange næringsforeninger er direkte eller indirekte støttet av kommunen. Slik støtte kan en også tenke seg gir et bedre tillitsforhold.

¹ For eksempel Vareide, K (2006). *Næringsmonitor Vest-Telemark*. Arbeidsrapport 10 – 2006. Bø: Telemarksforskning.

Næringsforeninger representerer et bindeledd mellom kommune og medlemsbedriftene. Ofte arrangerer næringsforeningene møteplasser mellom kommune og næringsliv. Dermed vil et utvalg av kommuner med næringsforening kanskje ha et bedre tillitsforhold til kommunen enn gjennomsnittet.

Spørsmålet om hvor representative svarene fra næringsforeningene er i forhold til svar fra undersøkelse rettet mot enkeltbedrifter er viktig for å tolke resultatene fra denne undersøkelsen. Vi sammenlikner resultatene fra Moen-undersøkelsen, der respondentene var bedrifter. Det er dermed viktig å finne ut av om det å ha næringsforeninger som respondenter i stedet for bedrifter vil ha betydning for resultatene.

I tabellen under har vi sammenliknet hvordan respondentene har svart på de spørsmålene som var felles med tillitsmålingene. Vi bruker da gjennomsnittscore. Alternativene var fra 1: svært uenig til 6: helt enig. Et gjennomsnitt på 3,5 betyr at det er omtrent like mange som er enig i noen grad som er uenige i noen grad. En score som er høyere enn 3,5 betyr et flertall av enige.

Tabell 3: Gjennomsnittscore for spørsmål som var felles for TF-undersøkelsen og tillitsmålingene.

Type respondent:	Bedrifter	Næringsforeninger		
Fra undersøkelse:	Tillitsmålingene	Alle	Kommunale	Regionale
Kommunen min er preget av høy grad av tillit	3,9	3,4	3,8	2,2
Jeg har høy tillit til kommunepolitikerne	3,5	3,5	3,8	2,5
Jeg har høy tillit til kommunens ansatte	3,9	3,6	3,9	2,9
Kommunens ansatte er generelt positivt innstilt til næringslivet	4,0	3,8	4,0	3,0
Kommunens ansatte har god forståelse for næringsutvikling	3,4	3,2	3,4	2,6
Politikerne har god kompetanse på næringsutvikling	3,3	3,1	3,2	2,8
Politikerne har stor interesse for næringsutvikling	3,7	3,6	3,8	2,9

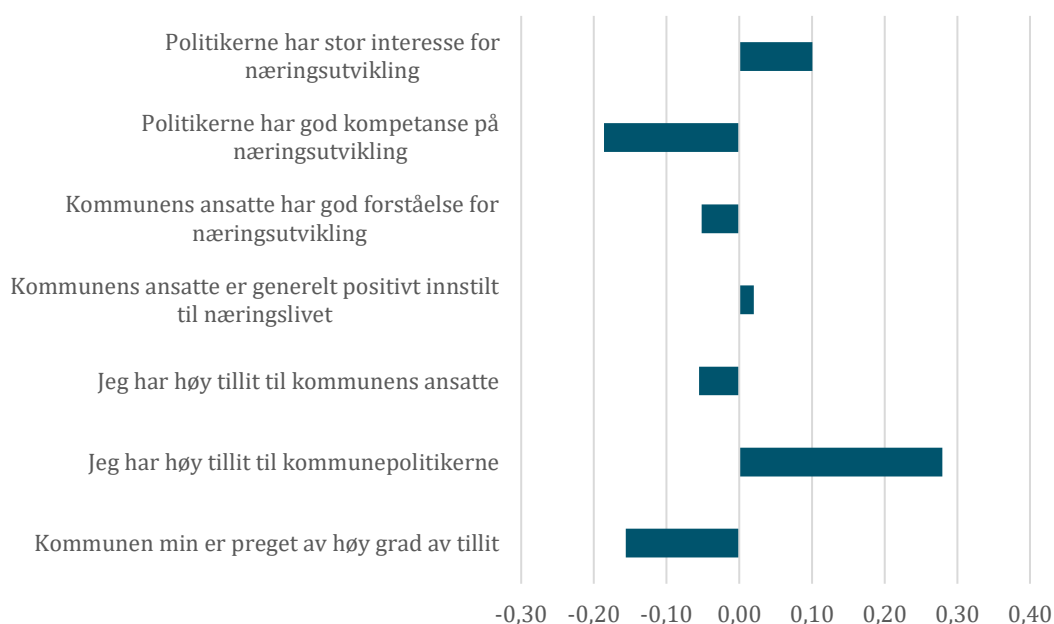
I første kolonne kan vi se resultatene fra tillitsmålingene, i andre kolonne (Alle) kan vi se resultatene fra undersøkelsen rettet mot næringsforeningene. Ved første øyekast kan det se ut til at næringsforeningene hadde generelt lavere tillit til kommunen i denne undersøkelsen enn hva enkeltbedrifter har vist i tillitsundersøkelsene.

Når vi splitter opp svarene mellom kommunale næringsforeninger som dekker én kommune og regionale næringsforeninger som dekker flere kommuner, viser det seg at disse svarer ganske ulikt. Næringsforeninger som dekker bare én kommune er betydelig mer positive enn regionale næringsforeninger. De regionale næringsforeningene er mye mer negative, og det er disse som trekker ned gjennomsnittet som vi ser for alle næringsforeninger. De regionale næringsforeningene i denne undersøkelsen er i stor grad fra byregioner, der næringsforeningen har egne ansatte i en annen kommune enn den som det er spurt om.

Svarene fra de kommunale næringsforeningene gir svært like resultat som de vi fikk fra tillitsmålingene.

Den største forskjellen er at næringsforeningene uttrykker noe høyere tillit til kommunepolitikerne når vi ser på score for påstanden: «jeg har høy tillit til kommunepolitikerne». Her har tillitsundersøkelsene en gjennomsnittscore på 3,5, mens de kommunale næringsforeningene har en score på 3,8. På de andre påstandene var det ingen som hadde forskjell som var større enn 0,1 poeng.

Vi kan vise en figur som illustrerer forskjellene mellom tillitsmålingene og svarene fra de kommunale næringsforeningene:

Figur 18: Differanse i gjennomsnittscore mellom næringsforeningenes svar og tillitsmålingene. Positiv avvik betyr at næringsforeningene hadde høyere score.

Konklusjonen er de kommunale næringsforeningene ser ut til å ha omtrent samme grad av tillit til kommunene sine i denne undersøkelsen som bedriftene uttrykker i de andre tillitsmålingene. Det betyr at vi kan anta at de andre spørsmålene vi har stilt i denne undersøkelsen vil være ganske representative for det bedriftene ville ment. De regionale næringsforeningene er imidlertid systematisk mer negative.

Vi hadde en hypotese om at kommuner med næringsforeninger ville ha bedre tillitsforhold mellom næringsliv og kommune enn kommuner uten slike næringsforeninger. Næringsforeningene ga politikerne bedre score på generell tillit og det å ha stor interesse for næringsutvikling, men lavere score på politikernes kompetanse på næringsutvikling. De ansatte fikk høyere score på å være positivt innstilt til næringslivet, men lavere score for generell tillit og det å ha god forståelse for næringsutvikling. Det helt generelle: *Kommunen min er preget av høy grad av tillit* fikk lavere score fra næringsforeningene enn det bedriftene i tillitsmålingene ga.

Et moment som også kan forstyrre denne sammenlikningen, er om hvorvidt de kommunene som har fått gjennomført tillitsmålinger er representative for gjennomsnittet. Det kan være at kommuner som tror at tillitsforholdene er gode er mer tilbøyelige til å gjennomføre slike målinger, mens kommuner som frykter å komme dårlig ut i mindre grad ønsker å få gjennomført denne typen målinger. I så fall er det mulig at det å ha en næringsforening faktisk øker tilliten mellom kommune og næringsliv uten at det vil synes i sammenlikningen.

Konklusjonen blir imidlertid at vi ikke kan fastslå at det tydelig positiv sammenheng mellom eksistens av næringsforening og tillitsforholdene i kommunene ut fra denne spørreundersøkelsen.

5. Næringsforeninger og attraktivitet

Har næringsforeninger betydning for kommunenes attraktivitet for bosetting og næringsliv? Med attraktivitet mener vi vekst utover det som forventes ut fra strukturelle betingelser² (Vareide 2018). Kommuner som er attraktive som bosted har større innflytting enn forventet ut fra arbeidsplassvekst og sentralitet. Kommuner som er attraktive for næringsliv har større vekst i antall arbeidsplasser enn forventet ut fra bransjesammensetningen og befolkningsveksten i kommunen.

Vi har sett på kommunenes attraktivitet for bosetting og næringsliv i den siste tiårsperioden, det vil si for årene fra 2010 til og med 2019. Det er 209 kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6 (ut fra sentralitetsindeksen til SSB 2020³). Derne har vi delt opp i 209 kommunene i tre grupper: En gruppe med kommuner med lokale næringsforeninger i kommunen, en gruppe med kommuner som inngår i regionale næringsforeninger og en tredje gruppe med kommuner hvor det ikke er registrert noen næringsforening. Gjennomsnittsverdier for attraktivitet er vist i tabellen under.

Tabell 4: Gjennomsnittsverdier for attraktivitet for perioden 2010-2019, kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6..

	Antall kommuner	Næringsattraktivitet	Bostedsattraktivitet
Lokal næringsforening	63	1,5	1,5
Regional næringsforening	57	-2,3	-0,1
Ingen næringsforening	89	-0,9	1,0
Alle	209	-0,6	0,8

Kommuner med lokale næringsforeninger har faktisk høyere attraktivitet enn gjennomsnittet, både for næringslivet og for bosted. Attraktivitetsverdiene viser avvik fra forventet verdi. Næringsattraktiviteten for kommunene med lokal næringsforening er samlet sett en verdi på +1,5. Det betyr at veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet har vært 1,5 prosentpoeng høyere enn forventet i den siste tiårsperioden. Bostedsattraktiviteten til disse kommunene var også +1,5. Det betyr at nettoflyttingen i prosent av folketallet har vært 1,5 prosentpoeng høyere enn forventet i den siste tiårsperioden.

Et noe overraskende resultat er at kommuner tilhørende regionale næringsforeninger har lavere attraktivitet enn gjennomsnittet. Det er vanskelig å forstå at det skal være negativt for en kommunes attraktivitet at det er en regional næringsforening som omfatter bedriftene i kommunen. Vi så i forrige kapittel at i kommunene med regionale næringsforeninger ble det uttrykt lav tillit til kommunene fra næringsforeningens side. Det er mest nærliggende å anta at det har vært en

² Telemarksforskning har over mange år jobbet med å utvikle en attraktivitetsmodell som brukes av mange kommuner i deres samsplanlegging. Modellen er inngående beskrevet i boken *Hvorfor vokser steder?* og er basert på mange års erfaring med statistiske analyser av vekst i kommuner, regioner og fylker (Vareide 2018).

³ <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/sentralitetsindeksen.oppdatering-med-2020-kommuner>

negativ utvikling i disse kommunene som ikke kan knyttes til den regionale næringsforeningen. Distriktskommunene hvor det ikke var registrert noen næringsforening hadde noe lavere næringsattraktivitet i snitt, men litt høyere bostedsattraktivitet enn gjennomsnittet.

En skal kanskje vært litt forsiktig med å trekke noen sterke konklusjoner om at lokale næringsforeninger øker attraktiviteten. En kommunes attraktivitet påvirkes av mange ulike forhold. Det at det er en aktiv lokal næringsforening er bare en liten brikke i attraktivitetspuslespillet. Men det er altså høyere attraktivitet i kommuner med aktive lokale næringsforeninger enn i andre kommuner.

For å belyse sammenhengen mellom kommuners attraktivitet og eksistensen av lokale næringsforeninger kan vi bruke Frøya Næringsforum som eksempel.

Frøya Næringsforum er en medlemsorganisasjon med omtrent 100 betalende medlemmer. I sin nåværende form har næringsforumet eksistert siden 2013/2014. I begynnelsen ble næringsforumet sponset av flere av de største bedriftene i kommunen, slik at de kunne ha en heltidsansatt leder. Frøya har hatt en svært sterk vekst i næringsliv og folketall siden 2007 og har i forhold til sin befolkningsstørrelse et stort og lønnsomt næringsliv med stor verdiskaping. Næringslivet i kommunen har også i stor grad lokale eiere. Det at Frøya allerede var en kommune med svært høy næringsattraktivitet var således en medvirkende årsak til etableringen av næringsforumet.

Siden Frøya på tidspunktet da Frøya Næringsforum ble opprettet hadde et næringsliv i vekst og behov for å rekruttere mange fra både Norge og utlandet, var næringslivet opptatt av at kommunen kunne legge til rette for innflytting gjennom tiltak som økt boligbygging (regulere nytt tomteareal), barnehager og oppvekstsentra, idrettshaller og kulturhus. Dette mener man en har lykkes med og de regionale analysene viser også at Frøya har hatt stor netto innflytting og høy bostedsattraktivitet. Kommunen har også fått klare signaler fra næringsforumet om hva som er viktig for utbygging av infrastruktur, som bredbånd, vann- og elforsyning og veier.

Dermed kan en si at opprettelsen av næringsforumet i Frøya til en viss grad var forårsaket av at kommunen allerede hadde hatt en høy næringsattraktivitet, men at næringsforumet har bidratt til å forsterke nærings- og bostedsattraktiviteten. Sammenhengen mellom det å ha en aktiv næringsforening og attraktivitet kan derfor gå begge veier.

Næringsforumet i Frøya har en heltidsansatt leder, noe som er viktig for å kunne ha en kritisk masse av aktiviteter. I dag finansieres mesteparten av driften via medlemskontingenter, men Næringsforumet får også driftsstøtte fra kommunen og prosjektrelaterte inntekter.

Næringsforumet har et svært mangfoldig arbeidsfelt, som spenner over kommunikasjon med kommunen, politisk arbeid for å bevare den videregående skolen på Frøya, engasjement i viktige samferdselsprosjekt, tiltak for å minske negative effekter av smittetiltak etter korona, og tiltak for å øke innflytting og bostedsattraktivitet.

Få, om noen, distriktskommuner kan vise til en så høy attraktivitet for næringsliv og bosetting som Frøya siden 2007. Suksesshistorien til Frøya synes å ha startet med at lokale bedrifter hadde vekst og framgang. Kommunen synes å ha respondert raskt og effektivt gjennom en rekke tiltak for å bedre bostedsattraktiviteten slik at bedriftene har kunnet rekruttere nye ansatte og gjennom å bedre infrastruktur for å hindre at det oppsto flaskehalser for veksten. Sånn sett har

Frøya kommune hatt en enklere oppgave enn andre distriktskommuner, siden det var et ekspanderende næringsliv i kommunen. Mange distriktskommuner har i stedet et næringsliv som krymper og har således en tofrontskrig: Både finne ut hvordan en kan få et næringsliv i vekst og skape bostedsattraktivitet som øker innflytting.

Referanser

Aarsæther, N., Bye, G. & Myhr, S. (2020). Distriktskommunen som næringsutvikler. En kartlegging av næringsutviklerrollen anno 2020. Rapportnr 8-2020. Tromsø: NORCE Samfunnsforskning.

Moen, S. E. (2011). Kommunen som samfunnsutvikler. Drive og hindringer for næringsutviklings- og sysselset-tingsarbeid. Fafo-rapport 2011:30. Oslo: Fafo.

SSB (2020). Sentralitetsindeksen. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/sentralitetsindeksen.oppdatering-med-2020-kommuner>

Vareide, K. (2018). *Hvorfor vokser steder? Og hvordan kan utviklingen påvirkes?* Oslo: Capellen Damm Akademisk.

Vedlegg

Tabell 5: Hvor viktig mener du følgende oppgaver bør være i [navn på] kommunes næringsrettede innsats? N=52-56

	Ikke viktig	Lite viktig	Middels viktig	Viktig	Svært viktig	Ikke relevant
Sikre areal til næringslivsformål i arealplan	0.0 %	0.0 %	1.8 %	12.5 %	85.7 %	0.0 %
Tilpasse kommunale tjenester til næringsbehov	0.0 %	0.0 %	3.6 %	41.1 %	55.4 %	0.0 %
Byggesaksbehandling for næringslivet	0.0 %	0.0 %	3.5 %	29.8 %	64.9 %	1.8 %
Tiltak for å tiltrekke innbyggere/øke attraktivitet	0.0 %	0.0 %	5.4 %	23.2 %	71.4 %	0.0 %
Sikre gode veg/havn/transportløsninger	0.0 %	1.8 %	3.6 %	17.9 %	75.0 %	1.8 %
Gjennomsnitt av Viktighet - Bruk av næringsfond/veiledning for gründere	0.0 %	1.8 %	3.5 %	35.1 %	56.1 %	3.5 %
Kontaktarbeid for å tiltrekke seg bedrifter utenfra	0.0 %	3.5 %	7.0 %	40.4 %	47.4 %	1.8 %
Tilrettelegge kommunale anbud/innkjøp (innenfor regelverket)	0.0 %	1.8 %	5.3 %	28.1 %	59.6 %	5.3 %
Bygge ut bredbånd	0.0 %	3.6 %	8.9 %	16.1 %	64.3 %	7.1 %
Tiltak for kompetanseutvikling/ rekruttering	0.0 %	7.1 %	12.5 %	50.0 %	30.4 %	0.0 %
Boligbygging tilpasset næringsbehov	1.8 %	3.6 %	19.6 %	37.5 %	37.5 %	0.0 %
Bidra til innovasjon i eksisterende bedrifter	0.0 %	15.8 %	14.0 %	29.8 %	38.6 %	1.8 %
Gjennomsnitt av Viktighet - Hjelp bedrifter i krise	0.0 %	8.9 %	26.8 %	42.9 %	21.4 %	0.0 %
Andre områder (spesifiser under)	0.0 %	8.0 %	16.0 %	8.0 %	8.0 %	60.0 %

Tabell 6: Hvor tilfreds er du med hvordan kommunen utfører følgende oppgaver? N=54-57.

	Lite tilfreds	Middels tilfreds	Svært tilfreds	Ikke relevant
Sikre gode veg/havn/transportløsninger	16.7 %	59.3 %	20.4 %	3.7 %
Sikre areal til næringslivsformål i arealplan	20.4 %	51.9 %	25.9 %	1.9 %
Bruk av næringsfond/veiledning for gründere	16.1 %	42.9 %	33.9 %	7.1 %
Tiltak for å tiltrekke innbyggere/øke attraktivitet	21.8 %	69.1 %	7.3 %	1.8 %
Bygge ut bredbånd	9.1 %	36.4 %	38.2 %	16.4 %
Tilpasse kommunale tjenester til næringsbehov	24.1 %	59.3 %	14.8 %	1.9 %
Tilrettelegge kommunale anbud/innkjøp (innenfor regelverket)	25.9 %	59.3 %	14.8 %	0.0 %
Byggesaksbehandling for næringslivet	29.6 %	59.3 %	7.4 %	3.7 %
Boligbygging tilpasset næringsbehov	27.8 %	59.3 %	5.6 %	7.4 %
Tiltak for kompetanseutvikling/ rekruttering	23.2 %	64.3 %	0.0 %	12.5 %
Gjennomsnitt av Viktighet - Hjelpe bedrifter i krise	22.4 %	48.3 %	15.5 %	13.8 %
Bidra til innovasjon i eksisterende bedrifter	22.8 %	49.1 %	8.8 %	19.3 %
Kontaktarbeid for å tiltrekke seg bedrifter utenfra	35.1 %	50.9 %	7.0 %	7.0 %
Andre områder (spesifiser under)	14.3 %	19.0 %	0.0 %	66.7 %

Tabell 7: Hvor stor betydning mener du følgende virkemidler og arbeidsmetoder har i [navn] kommunes næringspolitiske arbeid? N=54-57.

	Ingen betydning	Liten betydning	En viss betydning	Stor betydning	Ikke relevant
Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter	0.0 %	0.0 %	25.9 %	72.2 %	1.9 %
Støtte gjennom kommunalt næringsfond	0.0 %	5.6 %	31.5 %	61.1 %	1.9 %
Bruk av kommunens budsjettmidler til næringsformål	1.9 %	1.9 %	24.1 %	68.5 %	3.7 %
Støtte fra fylkeskommunen (Regionale utviklingsmidler)	3.7 %	11.1 %	31.5 %	48.1 %	5.6 %
Organisere idédugnader, møteplasser, workshops	1.8 %	7.3 %	49.1 %	29.1 %	12.7 %
Prosjektstøtte fra Fylkesmannen/statlige kilder	3.7 %	11.1 %	42.6 %	35.2 %	7.4 %
Rådgivning/«Døråpning» inn mot Innovasjon Norge o.l.	8.9 %	10.7 %	35.7 %	35.7 %	8.9 %
Gi bistand til å søke finansiering fra private kilder (som banker, investorer o.l.)	7.3 %	18.2 %	41.8 %	20.0 %	12.7 %
Søknader til Brukerstyrte programmer i Norges forskningsråd	12.3 %	26.3 %	31.6 %	8.8 %	21.1 %
Andre virkemidler (spesifiser under)	0.0 %	4.8 %	9.5 %	19.0 %	66.7 %

Tabell 8: Hvor tilfreds er du med følgende virkemidler og arbeidsmetoder i kommunens næringspolitiske arbeid? N=52-55.

	Lite tilfreds	Middels tilfreds	Svært tilfreds	Ikke relevant
Støtte gjennom kommunalt næringsfond	11.5 %	50.0 %	34.6 %	3.8 %
Ordfører som påvirker opp mot sentrale myndigheter	13.0 %	42.6 %	38.9 %	5.6 %
Bruk av kommunens budsjettmidler til næringsformål	23.1 %	55.8 %	15.4 %	5.8 %
Støtte fra fylkeskommunen (Regionale utviklingsmidler)	25.9 %	50.0 %	13.0 %	11.1 %
Organisere idédugnader, møteplasser, workshops	26.9 %	44.2 %	17.3 %	11.5 %
Rådgivning/«Døråpning» inn mot Innovasjon Norge o.l.	23.6 %	38.2 %	20.0 %	18.2 %
Prosjektstøtte fra Fylkesmannen/statlige kilder	30.8 %	46.2 %	9.6 %	13.5 %
Gi bistand til å søke finansiering fra private kilder (som banker, investorer o.l.)	36.5 %	40.4 %	3.8 %	19.2 %
Søknader til Brukerstyrte programmer i Norges forskningsråd	35.2 %	27.8 %	1.9 %	35.2 %
Andre virkemidler (spesifiser under)	21.1 %	15.8 %	0.0 %	63.2 %

Tabell 9: *Ta stilling til følgende påstander: N=54.*

	Svært uenig	Litt uenig	Litt enig	Svært enig
«I vår kommune skjer næringsarbeidet mye dag-for-dag, avhengig av situasjoner som oppstår»	16.7 %	24.1 %	50.0 %	9.3 %
«I vår kommune er vi mest opptatt av det eksisterende næringslivet»	13.0 %	33.3 %	44.4 %	9.3 %
«Kommunestyret bryr seg lite om næringsrettet arbeid – er mest opptatt av tjenestene»	18.5 %	35.2 %	37.0 %	9.3 %
«I vår kommune er vi mest opptatt av å utvikle nye bedrifter og nytt næringsliv»	20.4 %	51.9 %	27.8 %	0.0 %

Tabell 10: *Her er noen flere påstander om din kommune. Vi vil vite hvor enig eller uenig du er i disse. Svar på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr helt uenig og 5 helt enig. N=44-49.*

	1 = helt uenig	2	3	4	5 = helt enig
Kommunen viser stor interesse for næringslivets utviklingsmuligheter	10.2 %	8.2 %	30.6 %	32.7 %	18.4 %
Kommunen har god forståelse for næringslivets behov	10.4 %	20.8 %	25.0 %	35.4 %	8.3 %
Alt i alt yter kommunen god service overfor næringslivet	8.7 %	17.4 %	39.1 %	28.3 %	6.5 %
Kommunen er flink til å formidle informasjon om mulige støtteordninger til næringslivet (for eksempel næringsfond, etablererstipend, opplæring, forskning)	25.5 %	14.9 %	25.5 %	21.3 %	12.8 %
Kommunen har rask saksbehandlingstid på saker som angår næringslivet	13.6 %	22.7 %	43.2 %	15.9 %	4.5 %
Kommunen legger godt til rette for infrastruktur som er viktig for næringslivet (for eksempel parkering, lokalt veinett, tomter og arealer, offentlig transport o.l)	8.5 %	27.7 %	44.7 %	17.0 %	2.1 %
Kommunens reguleringsplaner er godt tilpasset næringslivets behov	8.5 %	29.8 %	42.6 %	19.1 %	0.0 %
Kommunen arbeider aktivt for å skape nettverk mellom bedrifter i næringslivet	18.8 %	25.0 %	37.5 %	14.6 %	4.2 %
Kommunen tar ofte initiativ til konkrete prosjekter overfor næringslivet	26.5 %	30.6 %	26.5 %	12.2 %	4.1 %
Kommunen har tilstrekkelig med ressurser til å arbeide med næringsplaner	28.3 %	34.8 %	30.4 %	6.5 %	0.0 %

Åpne svar

Hvordan fungerer samarbeidet mellom næringsforeningen og [navn på] kommune i dag?

- Bra
- Bra, og det skal bli bedre nå fordi vi skal formalisere en samarbeidsavtale som konkretiserer dialog og tiltak som ligger i driftsstøtten.
- Bra, vi blir bedt med i møter og referert til. Vi blir leid inn til prosjekter som skal gjennomføres.
- Bra. Veldig viktig med godt samarbeid i krisetider. Under Korona virus smitten har samarbeidet med kommunen fungert bra.
- De avtalte årlige aktivitetene mellom [navn] Kommune og [navn] Næringsforeningen følges ikke opp. Det er manglende kontinuitet i samarbeidet om samfunnsplanens næringsdel. Informasjonsflyten går stort sett en vei - fra [navn] Næringsforening til [navn] Kommune - ikke i like stor grad den andre veien.
- Det er god kommunikasjon, men kanskje mindre handlekraft. Håper på betring no med ny organisering.
- Det fungere fint
- Det fungerer fint. Det er lav terskel for å ta kontakt, og vi blir involvert og informert relativt ofte. Men kommunikasjonen generelt til næringslivet er til dels mangelfull.
- Et godt samarbeid med gode intensjoner. Ny kommunedirektør representerer en ny giv. Vi gjennomførte en undersøkelse (Næringsvennlig kommune) som bla viste at kommunen oppleves som uforutsigbar i forhold til saksbehandling. Dette gjaldt både tid og forskjellsbehandling. Ny kommunedirektør har satt dette på dagsorden og er tydelig i sine tiltak som vi har tro på vil føre til en bedring og økt tillit fra bedriftene
- Et veldig godt samarbeid.
- Fungerer dårlig. Det er som regel [navn på næringsforening] som tar initiativ
- Fungerer meget godt !
- Ganske bra. Ordfører og rådmann sitter som observatører i styret. Næringskonsulent rådfører seg ofte med næringsforeningen
- Godt
- greit
- Greit. Vi jobber med å bedre det. Jeg mener mye av det som, det er blitt spurt om kommunen gjør, naturlig kunne vært gjennomført på vegne av kommunen av næringsforeningen.
- Har ikke et formalisert samarbeid
- [Navn] er et nytt fora, og første hele driftsår fikk vi Korona, og med det så fikk vi ikke den strukturen som vi alle ønsket
- Kommunen gjennom ymse kommunepolitikere, ordfører og næringssjef følger godt med og møter ofte på våre arrangement. Kommunetoppene jakter gode ideer som vi til en viss grad produserer på våre treff
- [Navn] kommune har blitt medlem i 2020
Har så langt ikke fått på plass samarbeidsavtale der strategisk næringsplan er fundamentet
- Lite samarbeid, dels pga ein næringsforeining med lite aktivitet, dels fordi kommunen i liten grad tek kontakt.
- Liten grad av samarbeid, dels fordi næringsforumet er lite aktivt, dels som følge av lite interesse fra kommunalt hold.
- Med ny ordfører fungere samarbeidet bedre.

- ok
- ordfører observatør i styret til næringsforeninga
Dialogmøter med ordfører og rådmann 3-4 ganger pr år
God kommunikasjon med ordfører og rådmann
- Regelmessige møter basert på samarbeidsavtale og kommunen er medlem i næringsforeningen
- Samarbeidet fungerer relativt godt.
- Samarbeidet fungerer sånn passe da de har forventninger til at vi skal ha en forretningsplan uten å gi noe økonomisk støtte eller melde seg inn i foreningen.
Synes de forventer mye av foreningen og leverer lite selv. De tar kontakt ad hock selv om det er avtalt at det skal settes opp en møteplan. Vi har liten kontakt med leder av omstillingsprogrammet som er vår kontaktperson men har bedre kontakt med ordfører.
- Samarbeidet med ordfører er veldig god. Når det gjelder næringssjef er den mindre god og til tider veldig anstrengt.
- Samarbeidet med ordfører og kommunedirektør fungerer godt. Har høy grad av tillit til disse personene. Delvis også til formannskapet. Øvrige politikere har opplever jeg som å ha liten kompetanse om næringsutvikling. Har også et svært godt samarbeid med kommunens næringsutviklingsselskap. Kommunens øvrige avdelinger har foreningen liten kontakt med. Sporadisk kontakt med plan og eiendom og skole/opplæring som er positive i møter, men stort sett er fokusert på drift av kommunens tjenester og forvaltningsoppgaver.
- Stort forbedringspotensiale hos begge parter
Hadde næringsforeningen vært mer aktiv og engasjert, hadde kontakten med kommunen vært hyppigere
- Svært bra. Har god dialog om utviklingstiltak og arbeid med næringsplanens tiltaksdel.
- Tidligere var kontakten med [navn på] kommune kun knyttet til våre lunsjmøter hvor ordfører og rådmann var invitert. Nå har vi lagt opp til faste møter med kommuneledelsen utover de faste lunsjmøtene. Hittil har dette fungert meget bra.
- Tilfeldig ved behov.
Ikke noe strategisk samarbeid.
Kommunen behandler våre søknader når de får dem.
Vi kunne vært flinkere til å holde kontakt med kommunen, men vi som driver næringsforeningen jobber på frivillig basis, og har begrenset kapasitet til å ha fast dialog med kommunen - derfor hadde mer initiativ fra kommunen vært velkomment.
- Vi har lite kontakt idag (kun 1 medlem fra kommunen)
- Vi har liten eller ingen kontakt.

Hva mener du kommunen kan bli bedre på når det gjelder det næringsrettede arbeidet?

- Absolutt, kommunen har for lite ressurser, et lysglimter. Omstillingsselskapet, men her gjenstår å se resultater og en god eksittstrategi som sikrer at kommunens egen næringavdeling kan bygge videre på arbeidet og eventuelt blir styrket enten gjennom gode samarbeidsavtaler med andre virkemidler som næringshagen eller innovasjon norge mm.
- Bedre samsvar mellom tilgjengelig areal og faktisk behov i arealplan. Mer proaktiv holdning til næringsarbeidet.
- Bedre tilpasset brukeren, mindre kostnader i oppstarten da bedrifter ikke har inntekter. Nå er det en rate for kostnadene basert på tjenester. Ikke tilpasset.
- Betre tilpassa arbeid mot næringslivet - meir kunnskap, mindre tru.
- bidra til raskere og enklere saksbehandling samt at planarbeid og saksbehandling må gå raskere og med god prosess.
- Det er generelt alltid potensial for enda bedre samordning og dialog på tvers av kommunegrenser og med "landskapet" rundt, som består av næringsforening, markedsforeninger, visitt-selskap m.m. Men dette landskapet ER ikke alltid oversiktlig, selv for "den beste".... :)
- fint lite
- Formidling av diverse støtteordninger skjer noe usystematisk og er vanskelig å få med seg og oversikte
- Fortsette den tett oppfølging og kommunikasjonen til våre bedrifter
- Forutsigbarhet i saksbehandlingen som nevnt over. Viktig med nær og tett dialog med næringslivet. Dette mtp å være tilretteleggende for næringsinitiativ gjennom f.eks infrastruktur, næringsareal og frem stå som en attraktiv kommune å bo i.
- Gode planer som speiler utviklingen. Med den veksten vi har hatt i [navn på kommune] så har det vært en utfordring å ligge i forkant med godt planverktøy. Kommunens utfordring er å få gode samfunnsplaner og reguleringsplaner slik at vekst og utvikling ligger som godkjente planer. Dette for at vekst stoppes pga. dispensasjoner og diskusjoner
- Ha kvartalsvis møte mellom Næringsliv og ledelsen i Kommunen
- Her bør vi sette oss sammen for å nettopp diskutere vi sammen kan blir bedre på.
- Inngå en samarbeidsavtale og tegne medlemskap for å kunne møte på næringslivets arena/møtepunkter
- Jeg mener at [navn på næringsselskap] bør ta den rollen. en 20% stilling i næring. blir for lite.
- Kommunikasjon. Å bruke plan- og bygningsloven som verktøy for næringsutvikling.
- Meir kunnskap om utfordringar, samt meir aktivitet rundt idear som vil auka rammebetingelsane for næringslivet
- Mer planmessig arbeid. Mer strategisk tilnærming.
- Mer strategi og framtidsplanlegging.
Tilrettelegging av næringsareal
Bedre kvalitet og tempo på byggesak næringsliv
Større grad av "egen drive" og mål ifht både boligbygging, estetikk og næringsutvikling
- [Navn] kommune må melde seg inn i [navn] næringshage, det er flaut at kommuner rundt er medlem, men ikke vertskommunen. Kommunen har alle muligheter for å skape gode kontaktnett inn i næringslivet. Problemet her på berget er at mye og alt er personavhengig - hvis ikke ordfører og dl i næringshagen går overens stopper kontaktnettet mellom næringsliv og kommune. Barnslig!
- Opprette næringsfond som kan gi støtte når behov oppstår, og for større fleksibilitet.
Ha en mer etablert kontakt med det generelle næringslivet i kommunen i tillegg til næringsinteressene på [navn på sted], selv om [navn på sted] selvsagt er svært viktig som "motoren"

i kommunen. Dette er ikke ment som kritikk, men som et positivt innspill, og har bedret seg de siste årene.

Utvikle attraktive industriområder som kan tiltrekke seg bedrifter utenfra.

Være med aktive i forhold til å tiltrekke seg bedrifter utenfra. Med bedre digitale løsninger, vil naturen og fritidsmulighetene i [navn på kommune] kunne tiltrekke seg flere småbedrifter og enkeltmannsforetak dersom det legges til rette med boliger, tomter, næringsarealer og fiber. Kommunen må i så fall våge en frisk og utadrettet markedsføring på dette. Mange distriktskommuner snakker om synkende folketall og skylder på regjeringen, men få kommuner har egne løsninger. [Navn på kommune] har muligheter som få andre kommuner, og her kan de gjøre noe aktivt. Det er noen næringsdrivende som de siste 10 årene som har gjort et valg for sin familie med å flytte til [navn] for å bo nær naturen og friluftsmuligheter, med gode oppvekstforhold for barna. Jeg tror mange flere kunne ønske det om forholdene var tilrettelagt og de visste om hvor bra det er å bo her.

- Politikere og ansatte må vise mer interesse
- Problemet til kommunen er at de ikke har noen som jobber fast med næringsarbeid. Dette har gjort at næringsarbeid har blitt et venstrehåndsarbeid. Dette blir det en endring på fra 2021. Da har kommunestyret vedtatt at det skal opprettes en 100 % stilling som samfunns-/næringsutvikler. Da regner jeg med at vi skal få meget bedre rammebetingelser i samarbeidet med [navn] kommune.
- Reelt samarbeid og samhandling. Fordele oppgaver og gjøre det klart hvem som skal gjøre hva og hva vi kan gjøre sammen. Det er i for stor grad basert på at de informerer oss ikke involverer oss.
- Samarbeid
- Se helheten, små og store bedrifter er avhengige av hverandre.
- Se på muligheter for "forebyggende" og utviklende aktiviteter.
- Spørre og lytte til svarene. [Navn på kommune] bør ha egen funksjon som Næringsrådgiver
- Større engasjement
 - Flere ressurser
 - Større næringsfond
 - Større aktivitet i forhold til å tiltrekke seg nye investorer/ bedrifter utenfra.
 - Større engasjement for å tiltrekke seg små kompetansebedrifter.
- Ta med næringsforeningen og medlemsbedriftene på råd når beslutninger tas om samarbeidsprosjekter som gjelder næring - f.eks. i regi av regionrådet for [navn]regionen.
- Tilgjengelige næringsarealer, økt kunnskap om utviklingsprosesser, oppfølging av utviklingsprosjekter
- Utviklingsressurser
- Veiledning i søknadsskriving til offentlige og private tilskuddsordninger.
- Vi ønsker at administrativ ledelse må være mer forekommen og mer løsningsorientert. Være med å legge til rette for utvikling og se på løsninger innenfor de rammene de har. Næringsutvikling handler ikke bare om økonomi.
- Økt næringslivsfond.
- Økt utviklingsfokus generelt i kommunen. Sett av penger til utviklingsprosjekter og næringsutvikling generelt i kommunens budsjett. Ha ressurser til arbeidet, og spill på lag med næringslivet. Skoler politikerne i næringsutvikling.
- Åpenhet og ta med relevante aktører rundt planer, bruke mer midler på utvikling.